

KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET

Veileder

Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet

Foto:

Photonica: forsiden (© Loungepark), side 15 (© Adie Bush)

Samfoto: side 9 (© Dag Jenssen), 27 (© Morten Løberg)

Johnér: side 25 (© Per Magnus Persson)

Scanpix ©: side 11, 12, 17, 23, 31, 33, 43, 46

iStockphoto ©: side 18, 21, 28, 37, 39, 40, 41, 45

KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET

Veileder

Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet

Forord

Idrett og fysisk aktivitet er det området som engasjerer flest mennesker i fritiden. Det krever aktiv samfunnsplanlegging for å ivareta disse interessene i arealforvaltningen, og for å få til en fornuftig tilrettelegging og organisering av de ulike aktivitetene. For å oppnå dette blir det stadig viktigere å utvikle gode planer som politiske styringsredskaper for utviklingen innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Gjennom planene skal området bli gjenstand for klare behovsvurderinger i forhold til samfunnsmessige og idrettspolitiske mål.

Kultur- og kirkedepartementet har siden slutten av 80-tallet vektlagt viktigheten av slik samfunnsplanlegging, og grunnlaget for prioritering av spillemidlene er styrket gjennom det planverktøyet som nå finnes i kommunene. For departementet er videreutvikling av planverktøyet og bidrag til kvalitetsheving av de kommunale planene, et prioritert område.

I løpet av høsten 2007 vil et elektronisk søknadssystem for spillemidlene bli tilgjengelig. Departementet har som mål at alle kommuner i kommende planperiode skal gå over til systemet. Dette vil forenkle søknadsbehandlingen og samtidig gi kommunene et bedre verktøy i planleggingsarbeidet.

Den foreliggende veilederen er tredje reviderte utgave av veilederen *Kommunal planlegging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv* fra 1993. Veilederen ble revidert i 2000 og utgitt med tittelen *Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet*.

Denne tredje utgaven er revidert og omskrevet av en arbeidsgruppe i Kultur- og kirkedepartementet ledet av seniorrådgiver Morten Roa med rådgiver Frode Lorentzen som sekretær. Øvrige deltagere i arbeidet har vært fylkesidrettskonsulent Jorleif Hatling fra Nord-Trøndelag fylkeskommune, kulturkonsulent Torunn Korneliussen fra Sørums kommun og kulturkonsulent Pål Skogmo fra Lier kommune.

Departementet takker alle som har bidratt til at veilederen nå foreligger.

Kommunene ønskes lykke til med planarbeidet.

Oslo, februar 2007.

Kultur- og kirkedepartementet, Idrettsavdelingen

Paul Glomsaker

ekspedisjonssjef

Innhold

1	Bakgrunn, definisjoner og avgrensninger	9
1.1	Innledning	10
1.2	Klargjøring av begreper	12
1.2.1	Idrett	12
1.2.2	Fysisk aktivitet	12
1.2.3	Friluftsliv	12
1.2.4	Idrettsanlegg	12
1.2.5	Friluftsområder og friområder	13
1.3	Generelle utviklingstrekk	13
1.3.1	Utviklingstrekk hos barn og ungdom	13
1.3.2	Fysisk aktivitet fremmer livskvalitet og helse	14
1.3.3	Barrierer for utøvelse av fysisk aktivitet	14
1.3.4	Det kommersielle treningsmarkedet	14
2	Overordnede føringer og målsettinger	15
2.1	Statlige føringer	16
2.1.1	Statlig idrettspolitikk	16
2.1.2	Statlig friluftslivspolitikk	17
2.1.3	Sammen for fysisk aktivitet	18
2.1.4	Økonomiske virkemidler	18
2.1.5	Rikspolitiske retningslinjer (RPR)	19
2.1.6	Tilgjengelighet for alle/universell utforming	20
2.1.7	Estetikk og miljøhensyn	21
2.2	Fylkeskommunal idretts- og friluftslivspolitikk	22
2.2.1	Fylkeskommunale planer	22
3	Mål og strategier for kommunens idretts- og friluftslivspolitikk	23
3.1	Målutforming	24
3.2	Strategiutforming	24

4	Plan for idrett og fysisk aktivitet	25
4.1	Minstekrav	26
4.2	Forslag til disposisjon	26
4.3	Oppfølging av planen	28
4.4	Resultatvurdering av plan fra forrige periode	28
4.5	Revisjon og rullering	28
4.6	Handlingsprogrammet og langsiktig del	29
4.6.1	Handlingsprogram for anlegg og områder	29
4.6.1.1	Drift og vedlikehold	30
4.6.2	Handlingsprogram for aktivitetstiltak	30
4.6.2.1	Helsefremmende og forebyggende arbeid	30
4.6.3	Langsiktig del	30
5	Medvirkning	31
5.1	Hvordan medvirke	32
5.1.2	Medvirkning fra Idrettsrådet	34
5.1.3	Medvirkning fra lokale friluftslivsorganisasjoner	34
5.1.4	Medvirkning fra andre frivillige organisasjoner	34
6	Planprosessen og samordning med kommuneplanarbeidet	35
6.1	Planlegging etter plan- og bygningsloven	36
6.2	Samordning med kommuneplanarbeidet	36
6.2.1	Kommuneplanens arealdel og lokalisering av idrettsanlegg	36
6.2.2	Kommuneplanens kortsiktige del	37
6.2.3	Andre kommunale planer	38

6.3 Planprosessen	39
6.4 Organisering av planprosessen	39
6.4.1 Politisk vedtak om igangsetting – kunngjøring	39
6.4.2 Sektorovergrepene planprosess	40
6.4.3 Politisk prosess	40
6.5 Fylkeskommunal veiledning	40
6.5.1 Fylkeskommunens godkjenning av planen	40
7 Registrering av aktivitet og anlegg – og vurdering av nye behov	41
7.1 Registrering av aktivitet	42
7.1.1 Organisert idrett	42
7.1.2 Egenorganisert fysisk aktivitet	42
7.2 Vurdering av aktivitetsbehovet	42
7.2.1 Aktivitetstiltak	43
7.3 Registrering av anlegg og områder	43
7.3.1 Registrering av idrettsanlegg	43
7.3.2 Registrering av friluftslivsanlegg og -områder	44
7.4 Vurdering av anleggs- og arealbehovet	44
7.4.1 Idrettsanlegg og arealbehov	45
7.4.2 Friluftslivets anleggs- og arealbehov	45
7.5 Temakart	46
Litteratur og henvisninger	47
Vedlegg	
Vedlegg 1: Eksempel på oppbygging av handlingsprogram og uprioritert langtidsplan	48
Vedlegg 2: Eksempel på utforming av fremdriftsplan	50
Vedlegg 3: Eksempel på utforming av informasjon om oppstart av planarbeidet	51
Vedlegg 4: Eksempel på utforming av skjema for registrering av nye tiltak	52
Vedlegg 5: Eksempel på oppgaver i forbindelse med planarbeidet	53

Kapittel

1

Bakgrunn, definisjoner og avgrensninger

1.1 Innledning

Kultur- og kirkedepartementets reviderte veileder for utarbeidelse av kommunale planer på feltet idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv, er kalt «Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet». Veilederen som kom i 2000, erstattet den tidligere veilederen «Kommunal planlegging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv». Begrepene anlegg og områder er tatt ut av den tidligere tittelen for å signalisere at departementet ønsker at planene ikke lenger bare skal være anleggsplaner.

I St.meld. nr 14 (1999–2000) «Idrettslivet i endring» benytter departementet uttrykkene «organisert idrett» og «egenorganisert fysisk aktivitet» for å forklare idrettsbegrepet og fokusere idrettens egenverdi. Friluftsliv går i denne veilederen inn under begrepet fysisk aktivitet.

Fokuset i arbeidet med ny veileder har vært rettet mot økt vektlegging av planprosessen. Når prosessen vektlegges i større grad enn tidligere er dette fordi planlegging er en kontinuerlig læringsprosess.

Prosessen er helt avgjørende for planens kvalitet. En god plan er ofte et resultat av en planprosess der alle involverte har deltatt på en slik måte at de får et eierforhold til planen. Da blir planen ofte et bedre redskap for å nå de målsettinger kommunen har satt for området.

En kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet er et politisk dokument, og er ment å være et styringsredskap for å nå kommunens mål på feltet. Planen skal initieres, og vedtas av kommunestyret. Departementet stiller krav om at det i planen tas med en

vurdering av mål og resultat av forrige plan. Dette medfører at det må legges vekt på arbeidet med å utforme mål og detaljerte planer for å nå disse.

Kommunene har gjennomgående gjort et godt planarbeid på området, slik at anlegg og tiltak for idrett og fysisk aktivitet er blitt innarbeidet i kommunenes planarbeid. Ytterligere kvalitetsheving av planarbeidet kan oppnås blant annet ved å vektlegge følgende forhold:

- realistiske planer med hensyn til økonomi
- behov må vurderes i forhold til aktivitetsutvikling og etterspørsel i kommunen
- omfattende medvirkningsprosess
- samordning i form av tverrsektorielt planarbeid
- et oversiktlig kartvedlegg
- fokus på fysisk aktivitet, herunder friluftsliv

«Veilederen skal være et praktisk oppslagsverk og et hjelpemiddel for utarbeidelse av planer og saksbehandling innenfor feltet idrett og fysisk aktivitet»

Det understrekes at denne veilederen er rådgivende i forhold til kommunens planprosess. Kommunene er ulike når det gjelder størrelse, kompetanse og plantradisjon. Dette har stor betydning for hvilken prosess som er mest hensiktsmessig. For alle kommunene er det imidlertid nødvendig at:

- Planarbeidet skjer etter plan- og bygningslovens (pbl) bestemmelser. Kommunen utarbeider en egen plan, eller innarbeider temaene i en mer omfattende kommunal plan. Det er spesielt viktig at arbeidet koordineres med kommuneplanens kortsiktige del, som etter loven bl.a. skal omfatte et samordnet handlingsprogram for sektorenes virksomhet de nærmeste år, og at arealbehovene inngår i kommuneplanens arealdel
- Planen omfatter de minstekrav som departementet har satt (se kap. 4.1).
- Planens fireårige prioriterte handlingsprogram rulleres eller tas opp til behandling hvert år. Planen skal revideres med fullstendig saksbehandling etter pbl minst en gang i løpet av hver valgperiode, og dersom det gjøres vesentlige endringer i planen.
- Planen blir et politisk styringsdokument ut fra kommunens egen situasjon. Den skal ta opp i seg relevante problemstillinger innenfor idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv.

Veilederen skal være et praktisk oppslagsverk og et hjelpemiddel for utarbeidelse av planer og saksbehandling innenfor feltet idrett og fysisk aktivitet, i første rekke for de som står ansvarlig for arbeidet etter plan og bygningsloven. Veilederen er også ment å være et støtteredskap for politikere, idretten, friluftslivets lag og organisasjoner og andre som er involvert i den kommunale planleggingen av idrett og fysisk aktivitet, både på anleggs- og aktivitetssiden.

I denne reviderte utgaven av veilederen er begrepet kommunedelplan byttet ut med begrepet kommunal plan. Dette er gjort for å stille kommunene friere til å definere hvilke planform og hvilket nivå planen for idrett og fysisk aktivitet skal være på. Departementets minstekrav til planene opprettholdes.

Kort planhistorie:

Etter hvert som anleggsutbyggingen i 1980-årene ble utvidet til stadig nye anleggstyper og nye mål-

grupper, oppsto et behov for bedre styring av bruken av spillemidler ut fra generelle samfunnsmessige, anleggspolitiske og idrettspolitiske målsettinger. Oversiktsplaner med langsiktige vurderinger av areal- og anleggsbehov ble i denne situasjonen sett på som nødvendig for å oppnå gode løsninger med hensyn til lokalisering, dimensjonering og utforming av anlegg og områder. Departementet har derfor stilt krav om vedtatt kommunal plan for anlegg og områder for idrett og friluftsliv, og dermed å legge til rette for å sikre:

- sterkere kommunal styring av anleggsutbyggingen
- klarere prioritering i kommunen
- utvikling av anlegg sett i et større helhetsperspektiv

1.2 Klargjøring av begreper

Nedenstående begrepsforklaringer er hentet fra Kulturdepartementets St.meld. nr. 14 (1999–2000) *Idrettslivet i endring*, og fra Miljøverndepartementets St.meld. nr. 39 (2000–2001) *Friluftsliv*, samt fra St.meld. nr. 21 (2004–2005) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*. De er ment å være hjelpemidler i planarbeidet, men kommunen står fritt til å bruke andre begreper eller definisjoner.

1.2.1 Idrett

Med idrett forstås aktivitet i form av trening, eller konkurranse i den organiserte idretten.

1.2.2 Fysisk aktivitet

Med fysisk aktivitet forstås egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder friluftsliv og aktiviteter preget av lek.

1.2.3 Friluftsliv

Miljøverndepartementet definerer friluftsliv som opphold og fysisk aktivitet i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelser. Kultur- og kirke departementet har valgt å la friluftsliv inngå i begrepet fysisk aktivitet.

1.2.4 Idrettsanlegg

I spillemiddelfordelingen opererer departementet med følgende klassifisering av idrettsanlegg:

- nærmiljøanlegg
- ordinære anlegg
- nasjonalanlegg

Den enkelte kommune (og fylkeskommune) kan selv avgjøre om en inndeling i kommune- og fylkesanlegg fortsatt skal opprettholdes på regionalt og lokalt nivå.

Nærmiljøanlegg er anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder. Anleggene eller områdene skal være fritt allment tilgjengelige for egenorganisert fysisk aktivitet, primært for barn og ungdom, men også for lokalbefolkningen forøvrig. Nærmiljøanlegg kan lokaliseres i tilknytning til et skoleanlegg eller idrettsanlegg. Ved samlokalisering med idrettsanlegg skal anlegget være for egenorganisert fysisk aktivitet. Nærmiljøanlegg skal ikke utformes for å dekke behovet for anlegg til organisert idrettslig aktivitet eller ordinær konkurranseidrett.

Ordinære anlegg er de tilskuddsberettigede anlegg som fremgår av publikasjonen V-0732 *Bestemmelser – Om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet*. De ordinære tilskuddsberettigede anleggstypene er i hovedsak nært knyttet til konkurranse- og treningsvirksomhet for den organiserte idretten. De tekniske krav til mål og utforming av anleggene tar utgangspunkt i konkurransereglene til det enkelte særforbund.

Nasjonalanlegg er idrettsanlegg som tilfredsstiller tekniske og funksjonelle standardkrav for avvikling av relevante internasjonale mesterskap og konkurranser. Ordningen er meget begrenset, og det er Kultur- og kirke departementet som etter uttalelse fra Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité gir et anlegg denne statusen.

1.2.5 Friluftsområder og friområder

Begrepet «Friluft- og friområder» blir ofte brukt som fellesbetegnelser på grønne områder som er tilgjengelige for allmennhetens frie ferdsel.

Friluftsområder er store, oftest uregulerte områder som i hovedsak er i privat eie, og som omfattes av allemannsretten. Det er ikke krav om parkmessig opparbeidelse, kun tilrettelegging for bruk. Områdene benyttes til turliv, jakt, fiske, fysisk aktivitet og trening. I kommuneplanens arealdel er friluftsområdene oftest vist som landbruks-, natur- og friluft-

områder (LNF-område). I reguleringsplansammenheng kan friluftsområder avsettes til spesialområder for friluftsliv (jf. pbl § 25, nr.6).

Friområder er avgrensede områder med spesiell tilrettelegging og opparbeidning for allmennhetens uhindrede rekreasjon og opphold. Områdene er vanligvis ervervet, opparbeidet og vedlikeholdt av kommunen, og kan være parkanlegg, turveier, lysløyper, lekeplasser, nærmiljøanlegg og badeplasser. Inngrepsfrie naturområder i nærmiljøet, f.eks koller, sletter og bakker kan også defineres som friområder. I kommuneplanens arealdel er friområder oftest vist som byggeområde på kartet, da de betraktes som en del av dette formål. I reguleringsplansammenheng er friområder en egen kategori (jf. pbl § 25, nr. 4).

1.3 Generelle utviklingstrekk

Samfunnsutviklingen har medført at kravet til daglig fysisk aktivitet er redusert, og dette kan føre til økt fysisk passivitet.

Undersøkelser viser at den store endringen i livsstil og mosjonsvaner skjer i alderen 15–25 år. Livsstilen ser deretter ut til å feste seg og variere lite fram til pensjonsalderen. Den mest kritiske fasen er mellom 17 og 20 år, da andelen fysisk inaktive øker med 24 % (Breivik & Vaagbø, 1999).

I rapporten *Ungdom, idrett og friluftsliv – Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002* fremheves det at norske ungdommer trener like ofte i 2002 som i 1992. Andelen ungdommer som er medlem i idrettslag går noe ned, men det samlede aktivitetsnivået blant ungdommene er like høyt. Rapporten trekker fram at det bare er observert en liten nedgang for tradisjonelle friluftaktiviteter (NOVA Rapport 16/2004).

1.3.1 Utviklingstrekk hos barn og ungdom

Samfunnsmessige og institusjonelle endringer har de siste tiårene endret vilkårene for barns aktivitet utendørs, spesielt i nærmiljøet. Barns hverdagsliv

preges i større grad enn tidligere av tilstedeværelse og utfoldelse innen andre aktivitetsarenaer enn i og rundt hjemmet. Barn og ungdom tilbringer stadig mer tid i offentlige institusjoner. Skolestart for 6-åringer og innføring av skolefritidsordning har forsterket denne utviklingen. Barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO) utgjør derfor i dag kanskje de viktigste arenaer for barns lek og fysiske utfoldelse. Barn og ungdom anbefales å være i aktivitet i minst 60 minutter hver dag, og aktiviteten bør ha både moderat og høy intensitet (SHdir 2000b, Nordic Council of Ministers 2004).

- Norske 10-åringer sitter i gjennomsnitt 10 timer per dag. Hver femte tenåring har symptomer på muskel/skjelettplager (Norsk senter for barneforskning, 1999).
- En WHO-studie i flere land, viser at barn og ungdom i alderen 11–16 år sitter stille og ser på fjernsyn, PC eller gjør lekser i gjennomsnitt 40 timer per uke utenom skoletid (Torsheim et al. 2004).

1.3.2 Fysisk aktivitet fremmer livskvalitet og helse

I følge lov av 19. november 1982 nr. 66 om helse-tjenesten i kommunene, er helsetjenestens formål å «fremme folkehelse og trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold, og søke å forebygge og behandle sykdom, skade eller lyte. Den skal spre opplysning om og øke interessen for hva den enkelte selv kan gjøre for å fremme sin egen trivsel, sunnhet og folkehelse». Lovens § 1-4 omhandler planlegging, informasjon og samordning, og der heter det blant annet at: «Kommunens helsetjeneste skal til enhver tid ha oversikt over helsetilstanden i kommunen og de faktorer som kan virke inn på denne. Helsetjenesten skal foreslå helsefremmende og forebyggende tiltak».

Fysisk aktivitet er et viktig virkemiddel i helsefremmende og forebyggende arbeid. Dette er nedfelt blant annet i St.meld. nr. 16 (2002–2003) *Resept for et sunnere Norge*. Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005–2009 er utarbeidet for å begrense og motvirke faktorer som skaper fysisk inaktivitet, og å fremme

fysisk aktivitet i befolkningen. I et folkehelseperspektiv handler fysisk aktivitet om å gi alle muligheter til organisert og egenorganisert aktivitet i hverdagen. Dette betyr at alt fra arealdisponering og kommunal planlegging til befolkningens kunnskap om den helsemessige betydningen av fysisk aktivitet har betydning for aktivitetsnivået i befolkningen. Kommunene har et særlig ansvar for å sikre befolkningen muligheter til å drive fysisk aktivitet i hverdagen.

1.3.3 Barrierer for utøvelse av fysisk aktivitet

Markeds- og mediainstituttet (MMI) gjennomførte i årene 1992, 1996, 1998, 2000, 2002 og 2004 en landsrepresentativ barne- og ungdomsundersøkelse. Der konkluderes det blant annet med at hovedgrunnene til at barn og ungdom (8–15 år) slutter å trene/konkurrere i idrettslag, er at aktiviteten er kjedelig. De mister interessen og synes ikke lenger aktivitetene i idrettslaget morsomme. Denne aldersgruppa ønsker mer tid til venner, skole og andre fritidsaktiviteter enn idrett og friluftsliv.

Undersøkelser viser at mangel på tid, lyst, overskudd og sosial støtte er viktige hindringer blant voksne. Dette understøttes bl.a. av resultatene fra Østfoldundersøkelsen fra 1997 og Vestfoldundersøkelsen fra 1995.

1.3.4 Det kommersielle treningsmarkedet

De senere årene har det vokst fram mange forskjellige kommersielle tilbud om fysisk aktivitet. Det som skiller disse fra den tradisjonelle idretten er først og fremst fraværet av et medlemskap som innebærer medbestemmelse og plikter.

Det gis ikke tilskudd fra spillemidlene til idrettsanlegg som drives kommersielt (d.v.s. at overskuddet taes ut av private eiere). Kommunen kan selv vurdere hvorvidt slike anlegg, og aktivitetene disse rommer, skal diskuteres i planen.

Kapittel

2

Overordnede føringer og målsettinger

Utformingen av statens politikk på feltet idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv, er fordelt på tre departement:

- Kultur- og kirkedepartementet har ansvar for utforming av politikk på idrettsområdet.
- Miljøverndepartementet har ansvar for utformingen av statens friluftslivpolitikk.
- Helse- og omsorgsdepartementet har ansvar for utforming av politikk for statens helsefremmende og forebyggende arbeid.

På fylkesnivået er det fylkeskommunen som har ansvar for idrettssaker. Direktoratet for Naturforvaltning og Helsetilsynet er tillagt viktige oppgaver i utøvelse av statens politikk.

I dette kapittelet presenteres en oversikt over de statlige og fylkeskommunale føringer som skal legges til grunn for den kommunale planlegging innenfor idrett og fysisk aktivitet.

2.1 Statlige føringer

Mål og rammer for den nasjonale politikken blir formidlet gjennom stortingsmeldinger, rikspolitiske retningslinjer, rundskriv, bestemmelser for tilskuddsordninger m.v.

2.1.1 Statlig idrettspolitikk

Som begrunnelse for statlig medvirkning og støtteordninger til idrettsformål har det tradisjonelt blitt framhevet at idrett og fysisk aktivitet både har en egenverdi og en nytteverdi. Beskrivelsen av idrettens egenverdi tar utgangspunkt i at det sentrale er selve opplevelsen av å utøve aktiviteten. Glede og mestring er sentrale begreper i denne sammenhengen.

Et annet hovedargument er at utøvelse av idrett ofte er ensbetydende med deltakelse i et fellesskap. Dette er verdifullt både for den enkelte og for samfunnet, gjennom etablering av nettverk og frivillige organisasjoner.

Fysisk aktivitet i befolkningen er viktig. Både i forhold til den enkeltes opplevelse av glede og velvære og i forhold til de positive effekter trening har for den mentale og fysiske helse. Fysisk aktivitet har stor betydning for utvikling av barns motoriske ferdigheter. Staten har som mål å legge til rette for at flest mulig skal kunne utøve idrett og fysisk aktivitet. I St. meld. nr. 14 (1999–2000) *Idrettslivet i endring* er det fremhevet at staten gjennom sin idrettspolitikk bør ha et særlig ansvar for gruppene barn (6–12 år) og ungdom (13–19 år), og at dette er de viktigste målgruppene.

«Staten har som mål å legge til rette for at flest mulig skal kunne utøve idrett og fysisk aktivitet.»

Gjennom rammefordeling av spillemidler til fylkeskommunene, søker departementet å legge til rette for at det skal være tilnærmet lik tilgang på anlegg for befolkningen, uavhengig av bosted. Hvilke anleggstyper som bygges vil i første rekke være et resultat av lokale og regionale behov og prioriteringer. Målet med anleggsutbyggingen er å gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Anleggstyper som harmonerer med aktivitetsprofilen til barn og ungdom prioriteres spesielt. Videre satses det på anleggstyper som kan brukes av mange og som gir

mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet. Selv om den primære målgruppen er barn og unge, er det viktig også å legge til rette for den eldre delen av befolkningen, som blir en stadig større og mer fysisk aktiv gruppe.

Statlige midler til aktivitet blir i første rekke kanalisert gjennom Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité, en frivillig organisasjon som aktiviserer store deler av befolkningen, spesielt barn.

2.1.2 Statlig friluftslivspolitik

Miljøverndepartementet har det formelle ansvar for utforming av politikk for friluftsliv. I St. meld. nr 39 (2000–2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet* er det understreket at det er et nasjonalt politisk mål at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig.

St.mld. nr. 23 (2001–2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder* klargjør at markaområdene er områder som er viktige å ta vare på og forvalte helhetlig og langsiktig. Direktoratet for Naturforvaltning (DN) har utarbeidet *Veileder for planlegging av by- og tettstedsnære naturområder. Håndbok 24 – 2003 – Marka* for å oppnå de nasjonale målene innen 2006.

Formålet med Friluftsloven, sist endret i 1996, er å verne friluftslivets naturgrunnlag og å sikre allmennheten fri ferdsel og opphold i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet, bevares og fremmes.

Allemannsretten – retten til fri ferdsel, opphold og aktivitet i utmark – utgjør fundamentet for våre friluftslivstradisjoner. Det er viktig å verne om allemannsretten og på annen måte bidra til at folk har gode muligheter til å delta i ulike former for friluftsliv. Det miljøvenn-

«Fra og med år 2000 er 10 % av spillemidlene til idrettsformål øremerket idrettslagenes arbeid for barn og ungdom.»

lige friluftslivet, med lite konflikter i forhold til naturgrunnet, må føres videre også til de generasjoner som nå i stor grad vokser opp i byer og tettsteder.

Naturopplevelse er et karaktertrekk som klart skiller friluftsliv fra andre fritidsaktiviteter. Opplevelse er en subjektiv verdi som er vanskelig å måle og kvantifisere, men som er en viktig dimensjon i livet, og bidrar til økt livskvalitet. Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv.

2.1.3 Sammen for fysisk aktivitet

Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005–2009 er en nasjonal mobilisering for bedre folkehelse gjennom økt fysisk aktivitet. Handlingsplanen er utformet av 8 departementer. Fysisk aktivitet forebygger en rekke sykdommer og er en kilde til glede, livsutfoldelse og positive mestringsopplevelser (St.meld.nr. 16 (2002–2003) *Resept for et sunnere Norge*).

2.1.4 Økonomiske virkemidler

Staten har følgende virkemidler for å stimulere til utvikling av idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv (listen er ikke uttømmende):

Spillemidler

Kultur- og kirkedepartementet forvalter den delen av overskuddet fra Norsk Tipping AS som avsettes til idrettsformål. Opplysninger om spillemidler fås ved henvendelse til kommunen, til fylkeskommunen eller til Idrettsavdelingen i Kultur- og kirkedepartementet. Det gis årlig ut ny informasjon om tilskuddsordningen.

Fra og med år 2000 er 10 % av spillemidlene til idrettsformål øremerket idrettslagenes arbeid for barn (6–12 år) og ungdom (13–19 år). Tilskuddsordning skal i sin helhet tilfalle lokalnivået i norsk idrett, og er ment å være en håndrekning til videreføring og

forsterkning av den frivillige mobiliseringen i nær- og lokalmiljøet. Tilskudd gjennom denne ordningen er å betrakte som grunnstøtte til lokale lag og foreningers arbeid for barn og ungdom. Selv om midlene ikke går via kommunale budsjetter vil det være naturlig å kommentere ordningen i den kommunale planen, da den gir betydelig økonomisk bidrag til idrettslagenes virksomhet. NIF har, gjennom idrettsrådene, ansvaret for distribusjon av disse midlene.

Midler til friluftsliv

Sikring av friluftslivets arealbehov anses som en offentlig oppgave. Miljøverndepartementet, Direktoratet for Naturforvaltning og fylkesmennene har ansvar for å holde i hevd den tradisjonsrike ferdselsretten i utmark, og å yte tilskudd til oppkjøp av viktige områder for friluftsliv.

Det skal legges vekt på at regionalt viktige friluftsområder og områder i kystsonen sikres, og at forholdene for friluftsliv i og ved byer og tettsteder bedres. I tillegg gis det også tilskudd til aktivitetsformål, stimulering, tilrettelegging m.m. innenfor friluftslivet. Egen trykksak om tilskudds- og låneordninger innenfor miljøvernfeltet gis ut årlig av Miljøverndepartementet og kan bestilles hos SFT.

På nettsiden til Friluftslivets fellesorganisasjon (www.frifo.no) er ulike tilskuddsområder til friluftsliv omtalt.

Miljøtiltak i landbruket

Landbruks- og matdepartementet har en egen stønadsordning til spesielle miljøtiltak i landbruket. Ordningen omfatter også stier, turveier, informasjonstavler o.a. Informasjon om ordningen finnes på nettsiden til Statens landbruksforvaltning, www.slf.dep.no. Landbrukskontoret i kommunen eller Fylkesmannen vil være behjelpelig med informasjon.

Fylkeskommunale midler

Flere fylkeskommuner har ordninger hvor fylkeskommunen kan medvirke med investeringstilskudd til store regionale- og/eller fylkesanlegg for idrett.

Slik støtte eller medfinansiering vil framgå av de fylkeskommunale planene for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Andre tilskuddsordninger

For å stimulere til tilrettelegging av lokale lavterskeltilbud er det avsatt midler til forebyggende helsearbeid gjennom økt fysisk aktivitet. Tilskuddsordningen ønsker å fange opp grupper som i dag er for lite fysisk aktive og som faller utenfor de ordinære aktivitets- og idrettstilbudene. Tilskuddsordningen kanaliseres gjennom regionale partnerskap for folkehelse der slike er etablert, og i øvrige fylker gjennom Fylkesmannen.

Over statsbudsjettet til Kommunal og regionaldepartementet gis det tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksom. En del idretts- og danseaktiviteter er finansiert gjennom denne tilskuddsordningen.

På nettsiden www.frivillig.no finnes en nærmere presentasjon av ulike tilskuddordninger.

2.1.5 Rikspolitiske retningslinjer (RPR)

I sammenheng med den kommunale planen for idrett og fysisk aktivitet vil rikspolitiske retningslinjer for barn og unge og rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging være aktuelle. Disse RPR-ene kan i noen tilfeller virke mot hverandre, spesielt i tettbebygde strøk med stort press på arealene. RPR for samordnet areal og transportplanlegging fører som regel til fortetting, noe som kan gå ut over aktuelle områder for nærmiljøanlegg. Samkjøring av RPR-ene krever derfor spesiell omtanke og tverrsektorielt samarbeid.

RPR for barn og unge:

Ved Kgl. res. av 1. september 1989 ble det fastsatt rikspolitiske retningslinjer for å sikre barn og unges interesser i planleggingen.

Plan- og bygningslovens § 9-1 har bestemmelser om at kommunestyret skal utpeke en tjenestemann som talsperson for barns interesser i utarbeidelse og behand-

ling av planer i det faste utvalg for plansaker. Dette vervet kalles til daglig for barnerepresentanten.

I og med at den kommunale planen for idrett og fysisk aktivitet behandles etter plan- og bygningsloven, skal barnerepresentanten delta i planprosessen.

Rundskriv T-4/98 (samme som T-1/95) fra Miljøverndepartementet gir nærmere informasjon om barn og unges interesser i kommunenes planarbeid. Hver kommune har også mottatt «Barnerepresentantenes faktaperm» fra Direktoratet for Naturforvaltning. Veileder for barnerepresentanten – Barn og arealplanlegging – med vekt på regulerings- og bebyggelsesplaner – er utgitt i samarbeid mellom Vest-Agder fylkeskommune, Fylkesmannen i Vest-Agder og Kristiansand kommune.

I læreplanverket (Prinsipper og retningslinjer, 1996) s. 62 heter det: «Ulike sektorer i kommunen, mellom dei skulene bør samarbeide og leggje til rette for at elevane får ta del i den kommunale planlegginga som gjeld for barn og unge.» Læreplanvedtaket er fastsatt med hjemmel i lov.

RPR for samordnet areal- og transportplanlegging: Ved Kgl. res. av 20. august 1993 er det fastsatt rikspolitiske retningslinjer for å oppnå en bedre samordning av arealplanlegging og transportplanlegging i kommunene, og på tvers av de ulike forvaltningsnivåer.

Målet er å få til miljømessig gode løsninger, trygge lokalsamfunn og bomiljø, god trafikksikkerhet og effektiv trafikkavvikling. Transportbehovet skal begrenses, og det skal legges vekt på å få til løsninger som kan gi korte avstander i forhold til daglige gjøremål. Det skal legges vekt på at lokalisering av ny utbygging skal ses i sammenheng med andre senterfunksjoner og koordineres med kollektivtransporttilbudet.

En bør søke å samordne naturinngrepene mest mulig. Utformingen av utbyggingen bør bidra til å bevare grøntstruktur, friluftsområder generelt og kulturmiljøer. Sykkel som transportform skal tilleg-

ges vekt der det ligger til rette for det, og hensynet til gående og bevegelseshemmede skal vektlegges i planleggingen.

Rundskriv T-5/93 fra Miljøverndepartementet gir nærmere informasjon om retningslinjene.

2.1.6 Tilgjengelighet for alle/universell utforming

Full integrering og inkludering for alle er et overordnet mål for staten, jf. St.meld. nr 8 (1998–99) Deltaking og likestilling. Rundskriv T-5/98 Tilgjengelighet for alle utdypet hvordan kommunene gjennom planleggingen skal ivareta målsettingen om bedret tilgjengelighet for funksjonshemmede. Kultur- og kirke departementet har utarbeidet regler for hvordan idrettsanlegg og lokale/regionale kulturbygg skal tilrettelegges for funksjonshemmede brukere i heftet Idrettsanlegg og funksjonshemmede (V-511). Tilrettelegging er en forutsetning for tilskudd fra spillemidlene. Kultur- og kirke departementet legger plan- og bygningsloven med forskrifter til grunn for godkjenning av ulike typer idrettsanlegg.

«Universell utforming betyr at produkter, byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler.»

Regjeringens handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne (Arbeids og sosialdepartementet og Miljøverndepartementet – 2004) legger vekt på at alle samfunnsborgere skal ha like muligheter til personlig utvikling og livsutfoldelse. Universell utforming betyr at produkter, byggverk og

uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler. Statens bygningstekniske etat og Husbanken har gitt ut veilederen *Bygg for alle – Temaveiledning* om universell utforming av byggverk og uteområder (2004) slik at byggverk i størst mulig grad blir utformet etter prinsippene om universell utforming.

Universell utforming er utforming og sammensetning av ulike produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming.

2.1.7 Estetikk og miljøhensyn

Idrett- og friluftslivsanlegg har ofte en framtrædende og sentral plass i lokalmiljøet og landskapet. Det må derfor stilles store krav til utformingen av anlegg

og områder. Ved forhåndsgodkjenning av planer for anlegg som bygges med offentlig støtte, skal de estetiske kvalitetene tillegges vekt, jf. V-0732 Bestemmelser – Om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

I 2001 ga Kultur og kirkedepartementet ut veilederen *Idrettsanlegg og estetikk* (V-0896). Departementet ønsker med denne veilederen og eksempelsamlingen å stimulere til at de estetiske aspektene blir bedre ivaretatt ved planlegging, prosjektering og bygging av idrettsanlegg. Tiltakshaver (byggherre) har ansvar for at idrettsanlegget får en god estetisk utforming. Utforming av sentrale «signalbygg» bør vies spesielt stor oppmerksomhet. Utforming av nærmiljøanlegg betyr mye for folks velferd og opplevelser i det daglige. Lokalisering av nærmiljøanlegg, valg av materialtype (støydempende m.m.) må vurderes nøye i hver enkelt sak.

Kultur- og kirkedepartementet ønsker mer miljøvennlige idrettsbygg. For å stimulere til dette er det i heftet *Miljøhensyn ved bygging og rehabilitering av idrettsbygg* (V-0891) anbefalt enkelte miljømål for bygging og rehabilitering av idretts- og svømmehaller.

Utbygging av idrettsanlegg kan komme i konflikt med kulturminnevernet. Det er derfor viktig at fylkeskommunen/fylkeskonservator blir varslet om planlagte tiltak så tidlig som mulig.

Bevaring av biologisk mangfold er en overordnet målsetting i den nasjonale miljøpolitikken. I arbeidet med tilretteleggingstiltak for områder og anlegg for friluftsliv er det viktig å ta hensyn til dette. Det kan oppstå konflikter mellom naturvern og biologisk mangfold på den ene siden og idretts- og friluftslivaktiviteter på den andre siden. Naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig sikres i levedyktige bestander, og slik at variasjonen av naturtyper og landskap opprettholdes og gjør det mulig å sikre det biologiske mangfoldets fortsatte muligheter (St.meld. nr. 25 (2002–2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*).

I spørsmål om bevaring av biologisk mangfold kan det søkes veiledning hos fylkesmannens miljøvern-avdeling.

2.2 Fylkeskommunal idretts- og friluftslivspolitik

Fylkeskommunen er gjennom plan- og bygningsloven pålagt å sørge for at det innenfor fylkets område utføres en løpende fylkesplanlegging. Fylkesplanleggingen skal samordne statens, fylkeskommunens og hovedtrekkene i kommunenes fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle virksomhet i fylket.

Kultur- og kirkedepartementet ønsker at fylkeskommunene skal ta en mer aktiv del i utformingen av idretts- og friluftspolitik på regionalt nivå.

2.2.1 Fylkeskommunale planer

Alle fylkeskommuner har vedtatte planer innen området idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv. Status, form og innhold for disse planene er noe ulik alt etter den planstruktur den enkelte fylkeskommune har. Enkelte har utarbeidet fylkesdelplaner mens andre har en sektorplan for saksområdet eller dekker området ved å ta det inn som en del av en overordnet plan (f.eks. fylkesdelplan kultur). Selv om planløsning kan variere er det viktig å forankre planen i overordnede planer i den enkelte fylkeskommune.

Det er ønskelig at planleggingen på området skjer i tråd med plan- og bygningslovens bestemmelser. Dette vil sikre en bred medvirkning fra kommuner og regionale og fylkesomfattende organisasjoner i utformingen av planen. Uansett planform er det viktig med en planprosess som sikrer bred medvirkning av aktuelle interessenter innen saksområdet som for eksempel fylkesmannen, kommunene og relevante organisasjoner. For å sikre en løpende samhandling mellom fylkeskommunene og kommunene skal fylkeskommunens plan bygge på innspill fra de vedtatte kommunale planene. Planen behandles politisk fortrinnsvis med fylkestinget som vedtaksinstans.

I fylker hvor det er etablert et organisatorisk samarbeid over kommunegrensene i form av for eksempel regionråd kan en felles plan for regionen/flere kommuner være en god løsning. Dette er tilfelle i Indre Namdal hvor seks kommuner har utarbeidet en felles plan for idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og kulturbygg. Planen inngår i Fylkesdelplan for Indre Namdal. En slik løsning sikrer at behovet for (store) anlegg blir vurdert ut over egne kommunegrensene og i et regionalt perspektiv. Den enkelte kommune supplerer fellesplanen med en lokal handlingsplan for anlegg i egen kommune.

En fylkeskommunal plan for idrett og fysisk aktivitet bør inneholde:

1. De politiske målsettinger innenfor området idrett og fysisk aktivitet i fylket.
2. Målsetting for anleggsutbyggingen i fylket.
3. Resultatvurdering av forrige plan.
4. Registrering av store anlegg (nasjonalanlegg, regionale-/fylkesanlegg, interkommunale anlegg og store kommuneanlegg).
5. Analyse av behov (5–10 år) for store nyanlegg rehabilitering av eldre anlegg.
6. Prioritert handlingsprogram for utbygging av store anlegg og rehabilitering av eldre anlegg de nærmeste 4 år. Programmet skal inneholde budsjett med kostnader og finansieringsløsninger hvor behovet for spillemidler og eventuell fylkeskommunal støtte inngår.
7. En budsjettmessig oversikt som viser eventuell fylkeskommunal medvirkning knyttet til drift og vedlikehold av anlegg.

Den fylkeskommunale planleggingen innenfor feltet idrett og fysisk aktivitet bør sees i sammenheng med det øvrige fylkeskommunale planarbeidet.

Kapittel

3

Mål og strategier for kommunens idretts- og friluftslivspolitik

Utforming av mål, og strategier for å nå målene, er en vesentlig del av den kommunale planprosessen. Arbeidet må derfor gis høy prioritet i planarbeidet.

3.1 Målutforming

Målene skal formuleres slik at de underbygger statlige og fylkeskommunale føringer. De skal legge grunnlaget for en langsiktig politikk i kommunen innenfor feltet idrett og fysisk aktivitet. Det er ønskelig med en bredest mulig politisk debatt i oppstartsfasen av arbeidet med planen, og at resultatet av denne debatten synliggjøres i plandokumentet. Det må utformes langsiktige verdiorienterte hovedmål for planen. Gjennom delmål kan kommunen peke på viktige utfordringer for å styre utviklingen mot hovedmålet. Delmål vil ofte indikere virkemidler og være nært knyttet til strategien.

Målformulering vil i praksis være nært knyttet til behovsanalysene.

3.2 Strategiutforming

Hovedutfordringen for kommunens politikk innenfor feltet idrett og fysisk aktivitet ligger i å få til en utvikling i samsvar med målene. Det må derfor utformes en strategi, eller arbeidsplan, for hvordan målene skal nås. Tiltaksbeskrivelser, eller strategier, må være nøkterne og så konkrete at det er lett å etterprøve dem i en evalueringsprosess.

«Det er ønskelig med en bredest mulig politisk debatt i oppstartsfasen av arbeidet med planen, og at resultatet av denne debatten synliggjøres i plandokumentet.»

Kapittel

4

Plan for idrett og fysisk aktivitet

Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv som det søkes spillemidler til må være innarbeidet i en kommunal plan. Det er ingen strenge krav til utforming av planen, og kommunene står fritt til å velge form og organisering. Planen kan være selvstendig eller den kan inngå i et annet av kommunens plandokumenter. Det sentrale er at anlegg og andre tiltak skal være innarbeidet i en strukturert plan for området.

Planen må være underlagt politisk styring i kommunen. Hensikten med planen er å ha en politisk vedtatt og oppdatert langsiktig plan for utvikling av idrettsanlegg i kommunen. Brukere av planen er i tillegg til politikere, ansatte i administrasjonen, idrettsorganisasjoner og engasjerte innbyggere. Det er derfor viktig at planen presenteres på en ryddig og systematisk måte som også reflekterer planprosessen som blir beskrevet i det etterfølgende. Den må også organiseres og presenteres slik at det blir lagt til rette for god løpende resultatvurdering, revidering og rullering.

4.1 Minstekrav

Kultur- og kirke departementet har følgende minstekrav til planens innhold:

- Målsetting for kommunens satsing på idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv.
- Målsetting for anleggsutbygging og sikring av arealer for idrett og friluftsliv
- Resultatvurdering av forrige plan, med statusoversikt.
- Analyse av langsiktige og kortsiktige behov for både anlegg og aktivitet.
- Det skal gjøres rede for sammenhengen med andre planer i kommunen.

- Prioritert handlingsprogram for utbygging av idretts- og friluftsanlegg.
- Økonomiplan knyttet til drift og vedlikehold av eksisterende og planlagte anlegg.
- Uprioritert liste over langsiktige behov for anlegg.
- Lokaliseringen av eksisterende og planlagte anlegg, områder for friluftsliv og arealbehov for planlagte anlegg og friluftslivsområder bør framgå av relevante kart.

«Hensikten med planen er å ha en politisk vedtatt og oppdatert langsiktig plan for utvikling av idrettsanlegg i kommunen.»

4.2 Forslag til disposisjon

Planen bør innledes med:

- forord
- sammendrag
- innholdsfortegnelse

Videre kan planen bygges opp med følgende innhold:

Innledning og bakgrunn for planen

Henviing til formelle krav til kommunal planlegging, kommunens mål og krav om planlegging for tildeling av spillmidler til idretts- og friluftsanlegg.

Utviklingstrekk i kommunen (kommuneplanens tekstdel)

Relevant informasjon fra kommuneplanens tekstdel tas inn i planen som grunnlagsdokumentasjon.

Demografiske data og utviklingstrekk innenfor helse- og oppvekstsektoren er spesielt viktig.

Kommunens idretts- og friluftspolitikk

Politikkutformingene på feltet nedfelt i verdiorienterte hovedmål, delmål og strategier.

Resultatvurdering av forrige plan

Ved revisjon av plan for idrett og fysisk aktivitet er det nødvendig å foreta en resultatvurdering av den fireårsperioden som er tilbakelagt. Dette for å oppsummere utviklingen i perioden, redegjøre for hva som er gjennomført, og for å drøfte hvordan planen har fungert som politisk og administrativt styringsverktøy.

Forhold til andre planer

For å vise samordningen mellom planens målsettinger og vedtak må det dokumenteres at planen er blitt vurdert i sammenheng med andre kommunale planer. Det er særlig viktig å vise at arealbehovene for idrett og friluftsliv er tatt med som innspill til kom-

muneplanens arealdel og at de vedtatte tiltak følges opp i økonomiplanen.

Planprosessen

Prosessen skal beskrives for å vise at kommunen har gjort planarbeidet kjent slik plan- og bygningslovens § 20-5 sier. Det er viktig å formidle i hvilken grad lokal medvirkning har funnet sted. I tillegg bør det fremkomme hvorvidt fylkeskommunen/offentlige myndigheter og andre organisasjoner har tatt del i prosessen.

Beskrivelse av nåsituasjonen for kommunen

Registrering av idrettslige og andre fysisk aktiviteter, herunder frilftsaktiviteter og anlegg (inkl. anlegg og områder for friluftsliv og nærmiljøanlegg)

Analyse av behov for aktivitet og anlegg

Analysen av aktivitets- og anleggssituasjonen skal presenteres som et grunnlag for behovene foreslått i handlingsprogrammet.

Handlingsprogram for anlegg og områder

Skjematisk oppsett som viser hvordan kommunen forplikter seg til å iverksette de tiltak som er beskrevet og vedtatt. Koordinering og tydeliggjøring av ansvar er avgjørende. Drift og vedlikehold tas inn. Vedlagte skjema kan benyttes.

Langsiktig del

Liste over uprioriterte idrettsanlegg og områder for friluftsliv.

Kart

Kartet kan også inngå i andre kart, som for eksempel i grønn strukturplan eller kommuneplanens arealdel.

4.3 Oppfølging av planen

Ved siden av å være et styringsredskap for politikerne benyttes planen i administrasjonens daglige oppfølging av feltet idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv. Punkter som er mangelfulle, eller mangler helt i planen, skal registreres fortløpende, slik at de kan inngå ved første rullering.

4.4 Resultatvurdering av plan fra forrige periode

Ved hver revisjon skal det foretas evaluering med en kort beskrivelse av måloppnåelse og resultatvurdering av forrige planperiode. Denne bør inneholde:

- En kort beskrivelse av utviklingen i kommunen i perioden.
- Det bør gjøres rede for hva som er gjennomført/ ikke gjennomført ut fra de politiske vedtak som er gjort.
- Det bør gis en beskrivelse av hvordan planen har fungert som politisk og administrativt styringsredskap.
- Kommunen bør for sin egen del følge opp med årlige resultatvurderinger som grunnlag for utvikling av kommunens økonomiplan og årsbudsjett.

Dette bør gjøres i samråd med idrettsrådet og andre involverte parter.

4.5 Revisjon og rullering

Med rullering menes mindre vesentlige endringer av handlingsprogrammet. Så lenge rullering kun medfører endringer på prioriteringslisten av allerede oppsatte anlegg (og ikke vesentlige endringer for øvrig) kan den politiske behandlingen delegeres til et underutvalg. Idrettsrådet og andre involverte parter i kommunen bør få handlingsprogrammet til uttalelse i alle tilfelle. Nærmiljøanlegg og mindre ordinære anlegg, kan tas inn i handlingsprogrammet ved rullering.

Med revidering menes en fullstendig saksbehandling etter plan- og bygningslovens § 20-5, med sluttbehandling i kommunestyret. Vesentlige endringer av planen skal behandles på samme måte som revidering av planen (f.eks. at helt nye større anlegg, eller

mindre anlegg som ikke er i samsvar med planens målsettinger, tas inn).

Anlegg fra den langsiktige uprioriterte listen kan om nødvendig føres over til handlingsprogrammet ved den årlige rulleringen.

4.6 Handlingsprogrammet og langsiktig del

Handlingsprogrammet for anlegg, områder og aktivitetstiltak de nærmeste 4 år er en del av plan for idrett og friluftsliv. Programmet rulleres hvert år, mens hovedrevisjon skjer hvert 4. år, gjerne i sammenheng med kommunevalget. Handlingsprogrammet tar utgangspunkt i

- Vurdering av nye behov for anlegg og områder, prioritert etter mål og strategier, med grunnlag i behovsvurderinger på aktivitetssiden.
- Rammebetingelser ut fra kommunens økonomiske evne (økonomiplan) og øvrige betingelser som er lagt for tildeling av offentlige bevilgninger.
- Ivaretagelse av allmennhetens rettigheter og behov knyttet til utøvelse av friluftsliv.
- Kommunens utbyggingsplaner og øvrige arealplaner.

4.6.1 Handlingsprogram for anlegg og områder

Handlingsprogrammet utformes som tidligere med skjematisk oppstilling, som vist i eksempelet nedenfor og i vedlegg bak i heftet. Ut fra hva som er mest hensiktsmessig for kommunen, kan det utarbeides separate skjema for de ulike søknadsgruppene; ordinære anlegg og nærmiljøanlegg.

Det forutsettes ikke at nærmiljøanlegg med total kostnadsramme under kr 80 000 er ført opp i handlingsplanen. Kommunen må likevel omtale slike anlegg annet sted i planen.

Større nærmiljøanlegg med total kostnadsramme over kr 400 000 skal innarbeides i handlingsplanen på lik linje med ordinære anlegg.

Anlegg og områder for friluftsliv behandles sammen med kategorien ordinære anlegg.

Handlingsprogrammet skal årlig vurderes rullert etter en samlet vurdering av framdriften for de ulike tiltak, og eventuelle nye forutsetninger og behov.

Følgende opplysninger bør framgå for hvert anlegg:

- prosjektets navn
- tiltakshaver
- lokalisering av anlegget eller området
- beregnet total kostnad
- beregnede rammer for finansiering
- stipulerte kostnader for drift og vedlikehold
- beregnet anleggsstart
- begrunnelse for nybygg eller rehabilitering

Finansieringen vil normalt skje med følgende kapitalkilder:

- kommunale tilskudd
- tilskudd fra spillemidlene
- egenkapital
- dugnad/gaver/rabatter
- lån

I handlingsprogrammet skal belastningen på de ulike kapitalkilder føres til de år investeringen er planlagt. Det må tydelig framgå hvorvidt investeringen er foreslått under forutsetning om tildeling av spillemidler.

«Kommunene bør utarbeide en realistisk oversikt som viser antatte drifts- og vedlikeholdsutgifter og -inntekter for alle anlegg som er ført opp i handlingsprogrammet.»

4.6.1.1 Drift og vedlikehold

Kostnader knyttet til drift og vedlikehold av anleggene skal inngå i handlingsplanen. Utredninger av drifts- og vedlikeholdskostnader i forbindelse med rehabilitering, herunder ENØK-tiltak, skal også beskrives i planen. Kommunene bør utarbeide en realistisk oversikt som viser antatte drifts- og vedlikeholdsutgifter og -inntekter for alle anlegg som er ført opp i handlingsprogrammet. Dette gjelder både organisasjonseide og kommunale anlegg.

Oversikten vil danne grunnlag for kommunens driftsbudsjett og årlig rullering av 4-årig økonomiplan.

4.6.2 Handlingsprogram for aktivitetstiltak

Tradisjonelt har kommunene i de kommunale planene lagt vekt på anleggsiden i handlingsprogrammer. Ut fra den behovsanalyse som det er redegjort for i kap. 7, vil den enkelte kommune vurdere de ulike aktivitetstiltak som skal prioriteres de nærmeste 4 år. Tiltakene føres opp skjematisk. Ansvarlig organisasjon

eller etat skal komme klart fram. Planen må inneholde en diskusjon om hvilke målsettinger kommunen har for satsing på idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv.

4.6.2.1 Helsefremmende og forebyggende arbeid

Å bruke fysisk aktivitet i det forebyggende helsearbeidet blir en stadig mer utbredt strategi. Planen for idrett og fysisk aktivitet kan også omfatte dette feltet. I flere fylker har kommuner gjennom FYSAK-prosjektet lagt til rette ulike aktiviteter for aktuelle grupper. I disse kommunene brukes «Plan for fysisk aktivitet» som et viktig styringsverktøy for tiltakene.

4.6.3 Langsiktig del

Planens langsiktige del (vanligvis 12 år) skal inneholde en liste over uprioriterte anleggsprosjekter i tillegg til de utbyggingsoppgaver som omfattes av handlingsprogrammet.

Anleggene på den langsiktige delen skal føres opp etter behovsanalyse tuftet på kjente data om utviklingen i kommunen.

Det er viktig at den langsiktige delen ses i sammenheng med kommunens overordnede arealplanlegging, spesielt i forhold til nye utbyggingsområder. I pressområder må det sikres areal til idretts- og friluftaktiviteter.

Når kommunen får oversikt over kostnadene forbundet med de ulike anlegg i den uprioriterte lista, bør dette føres opp ved den årlige rulleringen.

Kapittel

5

Medvirkning

Medvirkning i plan- og beslutningsprosesser er et grunnleggende demokratisk prinsipp. To hovedhensyn ligger til grunn for medvirkning:

1. Deltakelse og demokrati.
2. Bedre resultat av planleggingen.

I tillegg kan medvirkning bidra til å sikre gjennomføring ved at motstridende interesser synliggjøres tidlig i prosessen.

Høy grad av involvering er en forutsetning for en vellykket planprosess. En god plan er avhengig av at aktuelle målgrupper blir trukket så mye som mulig med i planprosessen. Samtidig bør de som har ansvar for planprosessen styre medvirkningen slik at den gjennomføres med god struktur.

Krav om medvirkning er hjemlet i plan- og bygningslovens § 16: «Planleggingsmyndighetene i stat, fylkeskommune og kommune skal fra et tidlig tidspunkt i

planleggingsarbeidet drive en aktiv opplysningsvirksomhet overfor offentligheten om planleggingsvirksomheten etter loven. Berørte enkeltpersoner og grupper skal gis anledning til å delta aktivt i planprosessen».

Det er kommunen som skal legge til rette for hvordan organisasjoner og enkeltpersoner skal involveres i planarbeidet for å få de nødvendige debatter og innspill. Ambisjonsnivået på medvirkningsopplegget må tilpasses kommunens ressurser og hva som er realistisk å gjennomføre. Det er viktig å legge opp til at hovedtyngden i medvirkningsopplegget skjer tidlig i planprosessen, da mulighetene for konstruktive innspill etter all sannsynlighet er størst.

5.1 Hvordan medvirke

For å sikre medvirkning er det nødvendig å opprette møteplasser for meningsutveksling og samarbeid.

«BARNETRÅKK»

«Barnetråkk» er en metode for å dokumentere barns arealbruk. Barn fra 8 til 13 år viser sin bruk av arealene i kommunen ved å tegne dem på kart. Det kan være grønne naturområder, grå asfaltflater i sentrumsnære områder, gater, gang- og sykkelstier m.m. Poenget er at arealene brukes av barn og unge, til lek, til egenorganisert fysisk aktivitet, som felles møteplasser m.v. Metoden forutsetter et nært samarbeid mellom skole og kommunens plan og/eller tekniske enhet. Den er utviklet av Vestfold fylkeskommune, og gjennomført bl.a. i Holmestrand, Stokke, Tjøme, Svelvik, Andebu, samt i deler av Borre m.fl.

Arenaer for offentlighet og informasjon kan være:

- artikkelserier og innlegg i dagspressen og lokal- fjernsyn/lokalradio
- utstillinger på lett tilgjengelige steder (bibliotek, idrettshall, kommunehuset)
- egne brosjyrer om planarbeidet
- invitasjon til åpne dager på plankontoret
- informasjon via internett
- telefoninformasjon
- «informasjonskiosker» i lokalsamfunnet

Arenaer for dialog kan være:

- åpne folkemøter, gjerne i samarbeid med Idrettsrådet
- «idrettskonferanse»
- dialogmøter med ulike brukergrupper; på skoler, ungdomskubbene, eldrester, lag og organisasjoner som ikke er tilknyttet idretten eller friluftslivet
- opprette talspersoner for grupper med spesielle behov (barn, eldre, funksjonshemmede)

- intervjuundersøkelser
- idédugnader
- åpne dager på plankontoret
- dialog via internett
- behandling i ungdommens råd/ungdommens kommunestyre/ungdomsrepresentanter i idretten

Barn og unge skal ha mulighet til å delta i planprosessen, og det må legges spesielt til rette for dette. Barnetråkk-registreringene i Vestfold er et eksempel på hvordan vi kan få fram barns egne meninger, noe som er nødvendig for å få en plansak tilstrekkelig belyst, jf forvaltningslovens § 17.

Arenaer for medbestemmelse kan være:

- representanter for de viktigste interessegruppene deltar i plan- eller arbeidsgruppen
- ulike grupperinger innenfor feltet får ansvar for utarbeidelse av deler av planen.

Det er viktig at de planansvarlige viser at innspill og synspunkter tas på alvor for å kunne stimulere til medvirkning i neste runde. Dette krever at de som har kommet med innspill i planprosessen bør få tilbakemelding om hvordan innspillene er benyttet.

5.1.2 Medvirkning fra Idrettsrådet

Idrettsrådet (IR) er i følge NIFs lov idrettens høyeste myndighet i kommunen. Det er opprettet for at idrettslagene skal ha sitt eget fellesorgan i kommunen, valgt av dem selv. IR skal samordne, prioritere, fremme og følge opp lagenes interesser og behov overfor kommunen og koordinere virksomheten lagene imellom. For å kunne sikre en god kvalitet på planen er det viktig at IR deltar aktivt og tar initiativ under hele planprosessen. Dersom det er nedsatt en arbeidsgruppe for å utarbeide planen bør en eller flere fra IR sitte i denne.

«For å kunne sikre en god kvalitet på planen er det viktig at Idrettsrådet deltar aktivt og tar initiativ under hele planprosessen.»

Rapporten *Idrettsrådenes medvirkning i planlegging på kommunalt nivå* (Novsett & Tuft, 1999) konkluderer med at idrettsrådene i første rekke bør medvirke i kommunens planarbeid med:

- resultatvurdering av planperioden som er tilbakelagt
- klargjøring av virksomhetsområder i planperioden en går inn i
- registrering av behov, som grunnlag for målutforming, målavklaring og avklaring av nødvendige ressurser
- utarbeiding av et helhetlig handlingsprogram for perioden, og deretter å medvirke i kommunens arbeid med:
- utarbeiding av helhetlig handlingsplan
- løpende vurdering av den årlige handlingsplanen

5.1.3 Medvirkning fra lokale friluftslivsorganisasjoner

Friluftsliv er en viktig kilde til fysisk aktivitet i befolkningen, og denne delen må vektlegges sterkere i det videre planarbeidet. Samarbeidet med friluftslivsinteressene i kommunen blir derfor viktig. I motsetning til den organiserte idretten er friluftslivet ikke organisert i lokallag i alle landets kommuner. Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) består av 13 store friluftslivsorganisasjoner. Ca. 3500 lokale lag er tilsluttet organisasjonene i FRIFO. Hovedoppgaven til FRIFO er å være talerør for friluftslivsinteressene, herunder peke på viktigheten av stimulering og motivering til et aktivt friluftsliv og å verne om allmennhetens rett til bruk av fri natur. FRIFO arbeider for å etablere regionale «Forum for natur og friluftsliv». Formålet med dette er å påvirke alle typer arealplaner på fylkes- og kommunenivå med betydning for natur og friluftsliv.

164 av landets kommuner er tilknyttet Friluftsrådernes Landsforbund (FL), som sammen med 135 ulike organisasjoner er organisert i til sammen 18 interkommunale friluftsråd (2007).

5.1.4 Medvirkning fra andre frivillige organisasjoner

I de fleste kommuner er det en rekke frivillige organisasjoner utenom idrettslag og friluftslivsorganisasjoner som har interesser i planarbeidet. Disse kan være helseorganisasjoner, funksjonshemmedes interesseorganisasjoner, velforeninger og borettslag, grunneierlag, utmarkslag og fjellstyre, Det frivillige skyttervesen m.v.

Kapittel

6

Planprosessen og samordning med kommuneplanarbeidet

6.1 Planlegging etter plan- og bygningsloven

I følge plan- og bygningslovens § 20-1 kan det utarbeides arealplan og handlingsprogram for del av kommunen, og handlingsprogram for bestemte virksomhetsområder, som f.eks. idrett og fysisk aktivitet. Behandling av kommuneplaner er beskrevet i lovens § 20-5.

En kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet er en tematisk plan uten juridisk bindende virkning når det gjelder disponering av arealer. De arealvurderinger som er gjort i planen må derfor tas inn i kommuneplanens arealdel for å få rettsvirkning.

Etter plan- og bygningsloven kan det kun knyttes innsigelser fra offentlige myndigheter til arealdeler av en kommuneplan. Innsigelser til en kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet, er derfor ikke aktuelt.

6.2 Samordning med kommuneplanarbeidet

I følge plan- og bygningsloven skal kommunen utføre en løpende langsiktig kommuneplanlegging, vanligvis med 12 års perspektiv, som bl.a. skal omfatte mål for utviklingen i kommunen. Dette skal være et tverrfaglig arbeid som skal omfatte alle sektorer innenfor kommunes virksomhet.

Det er viktig at vedtatte visjoner, mål og strategier i kommuneplanarbeidet gjenspeiles i planen for idrett og fysisk aktivitet. Det bør være et mål å samordne prosessen med plan for idrett og friluftsliv med det øvrige planarbeidet i kommunen.

6.2.1 Kommuneplanens arealdel og lokalisering av idrettsanlegg

Kommuneplanens arealdel er et juridisk bindende dokument.

Arealbehov for idrettsformål, friluftformål og nærmiljøanlegg som dokumenteres gjennom arbeidet med kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet, må innarbeides i kommuneplanens arealdel. Det er derfor vesentlig at arbeidet med plan for idrett og fysisk aktivitet er koordinert med administrativ fagansvarlig og politisk myndighet for det overordnede arealplanarbeid i kommunen.

Lokalisering av idrettsanlegg må vurderes opp mot:

- egnethet for de aktiviteter som skal utføres
- beliggenhet i nærheten av brukerne, slik at en legger til rette for minst mulig miljøbelastende transport
- utnyttelse av bestående infrastruktur
- mulighet for samlokalisering med andre idrettsanlegg og andre institusjoner som kulturbygg, skoler m.m.
- tilpasning til landskap og terreng
- det å unngå store landskaps- og terrenginngrep
- hensynet til kulturminner
- hensynet til eksisterende bebyggelse og beboere/naboer
- vurdering av bl.a. støy fra idrettsanlegget

Et idrettsanlegg av en viss dimensjon vil som regel bety så mye for arealbruken og transportarbeidet i kommunen at det vil inngå i kommuneplanens arealdel. Arealene til idrett må ses i sammenheng med arealer til boliger, næring og andre formål av betydning. Ulike hensyn vil måtte tas til forskjellige anleggstyper.

Haller og arenaer for innendørsaktiviteter, som ikke skal samordnes med arealkrevende utendørsaktiviteter, kan ligge sentralt i kommunen og bør knyttes til kollektivnettet. I den nasjonale reisevaneundersøkelsen fra 1997/98 fant Transportøkonomisk Institutt at 5,4 % av alle bilreiser er knyttet til idrettslige aktiviteter, og det antas at 15–20 % av alle fritidsreiser med bil er knyttet til idrett og fysisk aktivitet.

Dimensjonen på anlegget, både mht. antall brukere og fysisk utforming må tillegges vekt ved lokaliseringen, slik at ikke anlegget «sprenger» omgivelsene.

Nærmiljøanlegg har stor betydning som sosial møteplass. Slike anlegg skal derfor lokaliseres i tilknytning til skole, andre oppholdsområder for barn og unge eller boligområder. For nærmiljøanlegg og andre arealer som brukes av barn og unge, gjelder det at arealene er store nok, utfordrende og tilgjengelige. Videre bør anleggene utformes med tanke på barn og ungdoms raskt skiftende interesser, behovet for

fysisk aktivitet og skiftende trender. Miljøhensyn som trafiksikkerhet, støy, forurensning og andre helsefarlige forhold bør vektlegges ved etablering av alle typer anlegg. For å sikre områdenes kvalitet og utforming, og å ivareta miljømessige hensyn, bør barn og unge tas med i planleggingen (jf RPR Barn og unge).

Det vises videre til *Veileder for støyvurdering ved etablering av nærmiljøanlegg* (2006), utarbeidet av Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet m.fl., som gir anbefalinger som bør legges til grunn ved planlegging og utbygging av nærmiljøanlegg.

6.2.2 Kommuneplanens kortsiktige del

Kommuneplanens kortsiktige del skal omfatte et samordnet handlingsprogram for sektorenes virksomhet de nærmeste år, normalt fire år. Ofte koordineres dette arbeidet med kommunens (4-årige) økonomiplan, som kommunen etter kommuneloven er pliktig til å utarbeide og behandle.

Arbeidet med en separat kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet må i en tidlig fase koordineres med prosessen for utvikling av handlingsprogrammet i selve hovedplanen (kommuneplanen). Det er viktig at kommunen utarbeider årvisse rutiner i dette arbeidet, slik at kommunale bevilgninger som er forutsatt i planen, vedtas under behandlingen av kommunens økonomiplan og i årsbudsjettet. Disse rutinenene bør beskrives i plan for idrett og fysisk aktivitet.

6.2.3 Andre kommunale planer

Ved siden av det ordinære kommuneplanarbeidet, foreligger det i de fleste kommuner en rekke plan-dokumenter, som reguleringsplaner, tematiske planer, fagplaner, sektorplaner m.v. Det er nødvendig å gjennomgå alle vedtatte planer for å sikre at målene i den kommunale planen for idrett og fysisk aktivitet samsvarer med øvrige mål og planvedtak i kommunen.

PLAN- OG BYGNINGSLOVEN OM KOMMUNENS PLANPROSESS

- § 9-1 Planleggingsmyndigheter i kommunen
- § 9-2 Planadministrasjonen i kommunene
- § 9-3 Samarbeidsplikt for andre offentlige organer
- § 10-1 Kommunens oppgaver og samarbeidsplikt
- § 16 Samråd, offentlighet og informasjon
- § 20-2 Organisering av kommuneplanarbeidet generelt
- § 20-5 Behandling av kommuneplanen

6.3 Planprosessen

Planprosessen bør brukes til å diskutere hvilken utvikling kommunen ønsker. Et aktuelt samfunns mål vil kunne være tilgjengelighet til idretts- og friluftsanlegg for alle befolkningsgrupper. Planprosessen bør tilpasses lokale behov, ressurser og interesser. Oppsummerende bakgrunnsdata og erfaringer fra praktisk gjennomføring bør tas med og synliggjøres når målsettingene skal formuleres.

Planprosessen består av fire hovedfaser:

1. Avklaring av virksomhetsområdet for planen.
2. Oversikt over eksisterende tilbud og registrering av behov.
3. Evaluering/vurdering og prioritering.
4. Utarbeidelse av handlingsprogrammet for 4-årsperioden.

Fasene vil i de fleste tilfeller gripe over i hverandre, men gjennom disse prosessene vil en avklare kommunens politikk innenfor virksomhetsområdet og fysisk aktivitet.

6.4 Organisering av planprosessen

Kommunestyret har ansvar for å lede kommuneplanarbeidet. Det administrative ansvaret ligger hos rådmannen.

6.4.1 Politisk vedtak om igangsetting – kunngjøring

Det skal gjøres et formelt vedtak om igangsetting av planarbeidet i kommunestyret, eventuelt i kommunens faste planutvalg. Dette gir politikerne mulighet til å legge inn føringer og rammer for arbeidet.

Et vedtak i saken bør inneholde:

- mandat
- fagansvar for det daglige planarbeid i administrasjonen
- opprettelse av tverretattlig administrativ plangruppe/arbeidsgruppe/referansegruppe, inkl. klargjøring av sekretariatsfunksjon
- avklaring med hensyn til hvilket politisk utvalg arbeidet sorteres under
- tidsperspektiv for arbeidet
- eventuelle spesielle føringer eller rammer for arbeidet
- opplegg for medvirkning

Etter plan- og bygningsloven § 20-2 skal kommunen på et tidlig tidspunkt under forberedelsene søke samarbeid med offentlige myndigheter og organisasjoner som har særlige interesser i planarbeidet. Spesielt bør idrettsrådets deltakelse og medvirkning i arbeidet med plan for idrett og friluftsliv avklares.

Kunngjøring av oppstart av planarbeidet bør skje blant annet gjennom lokalpressen.

«For å fremme fysisk aktivitet og folkehelse er tilrettelegging av og tilgjengelighet til idrettsanlegg, aktivitetsarenaer og aktivitets-tilbud for ulike grupper en vesentlig del av kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid.»

6.4.2 Sektorovergripende planprosess

Planprosessen krever en tverretattlig arbeidsform med god forankring i administrasjonens ledelse. Det anbefales å opprette en arbeidsgruppe på tvers av sektorene, med representanter fra kultur, plan, miljø, oppvekst, skole, parkvesen og kommunehelsetjenesten. Barnerepresentanten bør også delta i en slik gruppe. Kommunehelsetjenesten har tradisjonelt deltatt lite i utarbeidelse av kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet. Ut fra denne sektorens kunnskap om befolkningens helseproblemer, og hvilke faktorer som har innvirkning på helse, vil det være en styrke med et sterkere engasjement fra det helsefaglig miljøet. For å fremme fysisk aktivitet og folkehelse er tilrettelegging av og tilgjengelighet til idrettsanlegg, aktivitetsarenaer og aktivitets-tilbud for ulike grupper en vesentlig del av kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid.

6.4.3 Politisk prosess

Kommunens faste planutvalg behandler og legger planutkastet ut til offentlig ettersyn (etter plan- og bygningsloven § 20-5). Dette hindrer ikke at et annet politisk utvalg (kulturstyre, miljøutvalg m.v.) kan være styringsgruppe for planprosessens faglige framdrift, avhengig av politisk struktur, tradisjon og reglement i kommunen.

Planen skal vedtas av kommunestyret og kunngjøres etter plan- og bygningsloven § 20-5, og sendes fylkeskommunen, fylkesmannen, offentlige organer og organisasjoner som har særlige interesser i planarbeidet til orientering.

6.5 Fylkeskommunal veiledning

Etter plan- og bygningsloven er fylkeskommunen pålagt å gi planfaglig hjelp og rettledning så langt dette er mulig. Det er viktig for kommunen å få til en dialog med fagmyndighetene på regionalt nivå i en tidlig fase. Fylkeskommunens veiledningsrolle omfatter både planfaglig myndighet og idretts- og friluftsfaglig kompetanse.

Medvirkningen fra fylkeskommunen (og eventuelle andre fagmyndigheter på regionalt nivå) kommer til uttrykk i form av formidling av nasjonale og regionale retningslinjer. Dette skjer gjennom faglige råd og merknader, bl.a. med bakgrunn i vedtatt fylkesplan/fylkesdelplan, som etter loven er retningsgivende for den kommunale planlegging.

Mange idrettskretser har også vært aktive i forhold til å skape møteplasser mellom idretten lokalt og kommunen, blant annet med formål å få til en idrettspolitisk debatt som grunnlag for nye planprosesser. Fylkeskommunen og idrettskretsen samarbeider ofte om dette, noe som kan være særlig nyttig for mindre kommuner med begrensede planleggingsressurser og -kompetanse.

6.5.1 Fylkeskommunens godkjenning av planen

Kommunestyret vedtar og godkjenner planer. Øvrige offentlige instanser kan ikke komme med innsigelse til planen. Fylkeskommunen kan likevel underkjenne planen som grunnlag for søknad om tilskudd fra spillemidlene hvis det er vesentlige mangler i planen. Denne myndigheten er delegert fylkeskommunen fra Kultur- og kirke departementet.

Kapittel

7

Registrering av aktivitet og anlegg – og vurdering av nye behov

I Norge har vi ca 25 000 anleggssteder bestående av ca 50 000 anleggsenheter (inkl. friluftsanlegg). I forhold til landets innbyggertall er anleggsdeknin-gen generelt sett god. I planene må det derfor fokuseres på å vurdere det virkelige behovet for videre utbygging, i forhold til den aktivitet som drives og som vil bli etterspurt i årene som kommer. Det bør også diskuteres hvilke andre virkemidler enn anlegg som vil kunne stimulere til aktivitet.

Ved vurdering av aktivitets- og anleggssituasjonen er det viktig å vite hvem vi planlegger for. Plan for idrett og fysisk aktivitet bør derfor inneholde en fremstilling av kommunens befolkningsdata. Ved siden av registrering av innbyggere som er fysisk aktive er det ikke minst viktig å få kjennskap til gruppen inaktive. Befolkningsdata og registrering av aktive/inaktive danner grunnlaget for vurdering av nåsituasjonen.

7.1 Registrering av aktivitet

Registrering og undersøkelse av dagens aktivitets-situasjon skal danne grunnlag for målformuleringer, utarbeidelse av strategier for kommunens engasjement på aktivitetssiden og for vurderinger av anleggs-behovet i kommunen.

7.1.1 Organisert idrett

Aktiviteten i kommunen registreres av hvert enkelt lag og samordnes av idrettsrådet. Relevante opplysninger om lagene er:

- medlemskap i ulike aldersgrupper, f.eks. inndelt i barn inntil 12 år, ungdom 13–19 år, voksne og eldre
- kjønnsfordeling
- hvilke aktivitetsformer/idrettsgrener som drives

- hvilke aktiviteter de enkelte grupper ønsker
- hvorfor den enkelte slutter å trene/konkurrere i idrettslaget

7.1.2 Egenorganisert fysisk aktivitet

Å innhente eksakte tall for egenorganisert aktivitet kan være vanskelig. Men kommunen bør skaffe seg et bilde av hvilke typer aktiviteter som utøves, og hvor dette skjer.

Registreringer kan være:

- kommunen kan sende såkalte trimlogger eller trimdagbøker til tilfeldig utvalgte innbyggere, der disse blir bedt om å føre trimregnskap for en uke eller en måned
- det kan legges ut enkle spørreskjemaer eller dagbøker på utfartshytter, fjelltopper og på ulike typer idrettsanlegg og skoler
- punktregistreringer kan gjøres med mobile teller-korps, eller med automatiske turtellere (radar)
- registrering av hvilke aktiviteter som foregår i åpne anlegg

Den viktigste kilden til innhenting av informasjon vil nok likevel være gjennom dialog med planproses-sens deltakere.

En bred prosess vil kunne bidra til en god oversikt over kommunens aktivitetsspekter.

7.2 Vurdering av aktivitetsbehovet

En behovsanalyse for tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet skal legge grunnlag for hvilke tiltak kommunen velger å satse på. Sentrale oversikter og spørsmål i en slik analyse vil for eksempel være:

- Hvilke grupper har kommunen et spesielt ansvar for når det gjelder tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet? En helsestatus for kommunens innbyggere bør i denne sammenhengen foreligge.
- Hvilke enkle tiltak ønsker de ulike gruppene?
- Hvilke instanser og hvilke anlegg i kommunen kan bidra ved tilrettelegging?
- Hvem driver allerede med tilrettelegging for fysisk aktivitet, og hvem kan sette i gang nye prosjekter?

7.2.1 Aktivitetstiltak

Mange kommuner har innført gratis bruk av idrettsanleggene for barn og ungdom. Dette for å stimulere og legge til rette for økt aktivitet i denne aldersgruppen.

7.3 Registrering av anlegg og områder

Ved registrering av eksisterende idrettsanlegg bør kommunen for hvert enkelt anlegg legge vekt på:

- mangler og behov for utbedringer
- tilrettelegging for funksjonshemmede
- registrering av hvilke aktiviteter som foregår i anlegget
- drift og vedlikehold

Ved registreringen bør kommunen se på utnyttelsen av anleggene. Kartlegging av utnyttet kapasitet er viktig for å få frem det reelle anleggsbehovet.

7.3.1 Registrering av idrettsanlegg

I 1997 ble «Kulturdepartementets register for idrettsanlegg og spillemiddelsøknader» opprettet. Registeret omfatter i prinsippet alle idretts- og friluftslivsanlegg i Norge, samt alle tildelinger av spillemidler og andre tilskudd av offentlige midler til anlegg innen kultursektoren som er formidlet av Kultur- og kirkedepartementet. Informasjon om alle anlegg som er tildelt spillemidler er tilgjengelig på www.idrettsanlegg.no/.

Kommunen anbefales å benytte data fra anleggsregisteret for dokumentasjon av idrettsanleggene i den kommunale planen for idrett og fysisk aktivitet. Data kan hentes ut ved at kommunen har egen tilknytning til anleggsregisteret, eller via fylkeskommunen. Det er utarbeidet ulike standardrapporter fra registeret. Data kan forøvrig hentes ut på en mer generell basis og bearbeides til rapporter og tabeller etter eget ønske. Det er en enkel operasjon å ta ut rapporter fra registeret, noe som normalt vil gi en betydelig arbeidsbesparelse i forhold til å utarbeide egne oversikter. Dataene skal årlig oppdateres av kommunene. I tillegg pågår det fortløpende kvalitetssikring, oppdatering og videreutvikling av registeret.

I anleggsregisteret er anleggene inndelt i:

- klasser (nasjonalanlegg, ordinære idrettsanlegg og nærmiljøanlegg)
- kategorier (fotballanlegg, skianlegg, motorsportsanlegg osv.)
- ulike anleggstyper (kunstgressbane, hoppbakke, go-cart osv.)

De ulike anleggene er registrert med karakteristiske mål, opplysninger om gulv/dekke, eierforhold, kartreferanser, tildelte spillemidler m.m.

7.3.2 Registrering av friluftslivsanlegg og -områder

En rekke områder og anlegg for friluftsliv er også registrert i anleggsregisteret. Det dreier seg i hovedsak om tilrettelagte badeplasser, turhytter, turveier og områder som er spesielt regulert til friluftsliv. Kriteriet for å registrere f.eks. en badeplass i anleggsregisteret vil være at det er gjort spesielle tilretteleggingstiltak på stedet, i form av toaletter, brygger, tilrettelegging for funksjonshemmede m.v. Dette er tiltak som vanligvis er knyttet til offentlige tilskudsordninger.

Det er større variasjon fra kommune til kommune i hva som er registrert av anlegg for friluftsliv, i forhold til det som er registrert når det gjelder idrettsanlegg.

Bruk av data fra registeret kan dermed kreve noe større innsats for å få et tilfredsstillende bilde av friluftslivsanleggene i kommunen.

7.4 Vurdering av anleggs- og arealbehovet

En behovsanalyse for anleggsutbyggingen må gjøres med bakgrunn i behovsanalysen for aktivitet. Behovsanalysen for anlegg skal ligge til grunn ved utarbeidelse av handlingsplanen. Sentrale spørsmål i en slik analyse vil for eksempel være:

- Hvilke anleggstyper etterspørres av ulike grupper?
- Ønsker man nye grupper inn i anleggene?
- Hvem vil bruke anleggene i fremtiden, og hvilke endringer vil dette medføre for anleggene?

7.4.1 Idrettsanlegg og arealbehov

Rehabilitering av anlegg inngår i søknadsgruppen ordinære anlegg. Kommunene bør legge vekt på rehabilitering av eldre anlegg i planarbeidet.

Kommunen bør være en pådriver for å bygge nærmiljøanlegg og legge til rette for realisering av disse. I planen for idrett og fysisk aktivitet bør kommunen gjøre en behovsvurdering innenfor de ulike lokalmiljøer eller skolekretser i kommunen, og på bakgrunn av dette forme en strategi for lokalisering og utbygging av nærmiljøanlegg. Ved siden av idretten kan velforeninger, borettslag og andelslag m.v. være viktige medspillere i dette arbeidet.

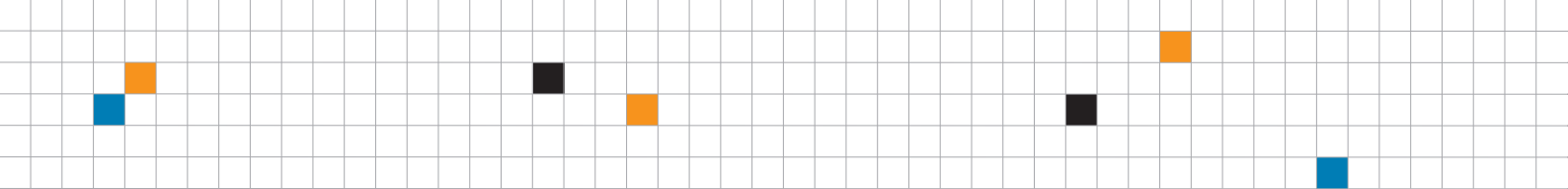
7.4.2 Friluftslivets anleggs- og arealbehov

En forutsetning for friluftsliv er tilgang på små og store naturområder, både i byggesonen, ved sjøen, i skogen og på fjellet. Kommunene har en viktig rolle i å ta vare på disse arealene. Kommunene tilrås derfor spesielt å drøfte arealproblematikken i landbruks-, natur- og friluftsområdene (LNF-områdene) med tanke på utøvelse av friluftslivet. I slike områder kan det under planprosessen fremkomme ønsker om større anlegg (f.eks. alpinanlegg, golfbane m.v.) som har sammenheng med aktiviteter i natur- og friluftsområder. Slike anlegg kan ikke tilrettelegges i LNF-område uten at det eventuelt er godkjent etter dispensasjonssøknad eller at tiltaket blir behandlet og godkjent gjennom egen reguleringsplan.

«En forutsetning for friluftsliv er tilgang på små og store naturområder, både i byggesonen, ved sjøen, i skogen og på fjellet. Kommunene har en viktig rolle i å ta vare på disse arealene.»

Det er ikke anledning til å underinndele LNF-områdene i enkelte kategorier med juridisk bindende virkning. Som informasjon/retningslinjer kan det angis særskilte interesser knyttet til området. En kan ikke legge bindende restriksjoner på f.eks. landbruksvirksomhet i et LNF-område. Imidlertid kan kommunen markere hvilke interesser som er mest framherskende, og gi signaler om dette til bruk i enkeltsaker ved å vise til eget temakart.

I bykommuner og større tettsteder med omland kan problematikken omkring markagrense være aktuell å ta opp som tema i plan for idrett og fysisk aktivitet, i den grad områdene omkring byen er nære friluftsområder for befolkningen. I planen er det viktig å kunne dokumentere dette i et langsiktig perspektiv og eventuelt foreslå en framtidig grense mellom

byggeområder og LNF-områder, dersom dette ikke allerede er endelig avklart i kommuneplanens arealdel. Dette vil da bli faglige innspill til neste revidering av kommuneplanens arealdel.

7.5 Temakart

Plan for idrett og fysisk aktivitet bør inneholde oversiktskart med planlagte anlegg og områder, som viser både idretten og friluftslivets arealbehov. Kartet kan også inngå i andre kart, som for eksempel i grønn strukturplan eller kommuneplanens arealdel. Arealbehovene registrert på dette kartet skal kunne overføres til kommuneplanens arealdel.

Departementet vil i løpet av 2007–2008 ha etablert et videreutviklet register over idrettsanlegg. Kartfunksjonen vil bli forbedret slik at det vil bli enkelt å hente ut kart som vedlegg til planen.

Kartsymboler skal være i henhold til statens kartverks symbolfonter for friluftsliv og sport.

Litteratur og henvisninger

Mange av statens publikasjoner ligger tilgjengelige på departementenes hjemmesider på www.dep.no.

Andre nyttige nettsider er:

www.idrettsanlegg.no
www.shdir.no/deltasenteret
www.be.no (Statens bygningstekniske etat)
www.fylkesmannen.no
www.husbanken.no
www.regjeringen.no/md (miljøverndepartementet)
www.regjeringen.no/kkd (Kultur- og kirke departementet)
www.slf.dep.no (Statens landbruksforvaltning)
www.norge.no
www.frifo.no (Friluftslivets fellesorganisasjon)
www.dirnat.no (Direktoratet for naturforvaltning)
www.friluftsråd.no (Friluftsrådenes landsforbund)

Stortingsmeldinger

- St. meld. nr 8 (1998–1999) «Deltaking og likestilling»
- St. meld. nr 14 (1999–2000) «Idrettslivet i endring»
- St. meld. nr 39 (2000–2001) «Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet»
- St. meld. nr 23 (2001–2002) «Bedre miljø i byer og tettsteder»
- St. meld. nr 16 (2002–2003) «Resept for et sunnere Norge»
- St. meld. nr 21 (2004–2005) «Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand»

Handlingsplaner i fra Regjeringen

- Helse- og omsorgsdepartementet m.fl. – Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005–2009 «Sammen for fysisk aktivitet»
- Arbeids- og sosialdepartementet m.fl. – handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. – «Plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder.»

Publikasjoner i fra Kultur- og kirke departementet

- V-511 – «Idrettsanlegg for funksjonshemmede»
- V-0732 – «Bestemmelser – Om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet»
- V-0896 – «Idrettsanlegg og estetikk»
- V-0891 – «Miljøhensyn ved bygging og rehabilitering av idrettsbygg»

Publikasjoner fra andre departement og direktorat

- Direktoratet for Naturforvaltning (DN) – Håndbok 24 (2003) – «Marka»
- DN – Barnerepresentantens faktaperm
- Statens bygningstekniske etat og Husbanken (2004) – «Bygg for alle – Temaveiledning om universell utforming av byggverk og uteområder»
- Helse- og Omsorgsdepartementet m.fl. (2006) – «Veileder for støyvurdering ved etablering av nærmiljøanlegg»
- Miljøverndepartementet (MD):
  - T-862 (1991) – «Deltakelse og innflytelse»
  - T-5/93 – RPR for samordnet areal- og transportplanlegging
  - T-1225 (1998) – Arbeidet med fylkesplanene
  - T-5/99 – Tilgjengelighet for alle

Andre publikasjoner

- NOVA rapport 16/2004 – «Ungdom, idrett og friluftsliv»
- Markeds- og Mediainstituttet (MMI) – Barne og ungdomsundersøkelsen (1992, 96, 98, 00, 02 og 04)
- Østfoldundersøkelsen (1997)
- Vestfoldundersøkelsen (1995)
- Vest-Agder fylkeskommune – «Barn og arealplanlegging»
- Transportøkonomisk Institutt (1997/1998) – «Nasjonal reisevaneundersøkelse»
- Novsett & Tufte (1999) – «Idrettsrådenes medvirkning i planlegging på kommunalt nivå»
- Breivik & Vaagbø (1999)

Vedlegg 2

Eksempel fra Sørums kommun på utforming av fremdriftsplan

FRAMDRIFTSPLAN

1. mars	Møte: Idrettskonsulent, kultursjef og plankoordinator
17. mars	Første møte i arbeidsgruppa
31. mars	Torunn ha ferdig sak med varsel om oppstart til Kulturutvalget (KU)
1. april	Trykkedag og utsending til KU
13. april	Vedtak om «oppstart av planarbeid» i KU
15. april	Ha klar annonsetekst til Romerikes Blad, Internett og brev ut til berørte parter. Sende ut invitasjon til dialogkonferanse + oppfordre til innspill
Seinest 20. april	AnnONSE om oppstart
Mandag 19. april	Møte i arbeidsgruppa. Forberede møte 29. mai og dial.konf. 24. mai
Torsdag 29. april	Møte med gruppeledere. Forberede dialogkonferanse.
Mandag 24. mai	Dialogkonferanse
Tirsdag 1. juni	Frist for innspill til planen.
1. juni–6. august	Skriving Møte i arbeidsgruppen?
9. august	Planen i hovedsak ferdig. Trykkes til LederForum.
12. august	Behandling i LederForum Behandling i Sørums Idrettsråd
2. september	Ha ferdig sak og høringsdokument. Trykking og utsending til KU.
15. september	Møte i KU. Vedtak om plan ut på høring.
18. september	Annonsering
21. september	Høringsdokument sendt ut.
18. september–21. oktober	Høring
21. september	Planforslag til behandling i Rådet for funksjonshemmede (RFF).
21. september	Planforslag til behandling i Eldrerådet (ELD).
5. oktober.	Behandling i Sørums Idrettsråd
6. oktober	Evt. møte i arbeidsgruppen.
21. oktober	Høringsfrist
21. oktober–16. november	Skriving/bearbeiding Møte i arbeidsgruppen
11. november	Behandling i LederForum
18. november	Sak ferdig. Trykkedag.
23. november	Planforslag til behandling i RFF
23. november	Planforslag til behandling i ELD
30. november	Planforslag til behandling i KU (Kulturutvalget)
30. november	Planforslag til behandling i MU (Miljøutvalget)
1. desember	Planforslag til behandling i OU (Oppvekstutvalget)
2. desember	Planforslag til behandling i SO/U (Sosial- og omsorgsutv.)
8. desember	Planforslag til behandling i Ø/A (Økonomi- og adm.utvalget)
15. desember	Planforslag til vedtak i Kommunestyret.

Vedlegg 3

Eksempel fra Sørum kommune på utforming av informasjon om oppstart av planarbeidet på hjemmesiden til kommunen

PLAN FOR IDRETT OG FYSISK AKTIVITET I SØRUM 2005–2016

Sørum kommune har startet arbeidet med å revidere sin plan for idrett og fysisk aktivitet. Vi ønsker å sette fokus på *allsidig fysisk aktivitet*, og hva som skal til for at *mange flere* skal bli *litt mer* fysisk aktive.

Vi ønsker at flest mulig skal engasjere seg og vi ønsker mange innspill til planarbeidet. Det legges opp til bred medvirkning gjennom administrativt tverrfaglig samarbeid og aktiv deltakelse fra lag, vel, organisasjoner, skoler, barnehager og enkeltpersoner. – Blant annet gjennom en dialogkonferanse. Det beste er å få et bredt engasjement og mange innspill i begynnelsen av planarbeidet. Da er det lettere å påvirke planen, enn når den er nesten ferdig.

Det er ingen begrensninger på hvem som kan komme med innspill, men de skal være skriftlige, kortfattede og undertegnet med fullt navn og adresse.

Fristen for innspill er 1. juni 2004.

Merk at innspill om nye planlagte prosjekter skal meldes inn på eget skjema: Skjema for registrering av nye prosjektplaner. Det er lagt opp til at planforslaget skal legges ut på høring i august 2004. Det er da mulighet til å komme med en høringsuttalelse.

Spørsmål, kommentarer og innspill rettes til..... telefon..... eller e-post:.....

Les mer i dokumentene under. Det legges ut informasjon etter hvert.

Dokumenter
• Gjeldende plan for 2000–2003. (Forlenget virketid ut 2004.) Vedtatt i 2000.
• Tidsplan for planarbeidet.
• Annonsetekst Romerikes Blad 20. april 2004.
• Fullstendig kunngjøringstekst – varsel om oppstart av planarbeid.
• Saksfremlegg til møte i Kulturutvalget 13. april 2004.
• Vedtak fra Kulturutvalget 13. april 2004.
• Brev til berørte/interesserte parter, av 22. april 2004. Varsel om oppstart av planarbeid.
• Skjema for registrering av nye prosjektplaner.
Dokumenter som kommer senere i prosessen:
Referat fra dialogkonferansen 24. mai 2004.
Innspill til planen
Saksfremlegg til Kulturutvalgets møte 17. august 2004. (Om at planforslag legges ut på høring.)
Forslag til ny plan. (Høringsforslag.)
Høringsuttalelser
Endelig forslag til ny plan. (Ca. 1. november.)
Saksfremlegg til politisk behandling.
Vedtatt fra de politiske innstillingsutvalgene.
Ny vedtatt plan. Desember 2004.

Vedlegg 4

Eksempel fra Sørums kommun på utforming av skjema for registrering av nye tiltak som skal inn i planen

SKJEMA FOR REGISTRERING AV NYE PROSJEKTPLANER

Oversikt over utbyggingsplaner – til

Kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet 2005–2016

Prosjektbetegnelse: .....

Søker/byggherre: .....

Anleggets beliggenhet: .....

Planlagt oppstartsår: .....

Gårds- og bruksnummer og evt. festnr. ....

Eget skjøte /leieavtale .....

Reguleringsstatus .....

Prosjektansvarlig hos byggherre

Kontaktperson: .....

Telefon dag/kveld/mobil: .....

E-post: .....

Prosjektbudsjett

«Prosjektbudsjett» betyr i denne sammenheng et uforbindtlig overslag over antatte kostnader ved å gjennomføre prosjektet. Mer nøyaktige kalkyler vil kreves ved en senere søknad om spillemidler.

Budsjettet total kostnad kr .....

Forventet kommunal andel kr .....

Forventet i spillemidler kr .....

Egenkapital kr .....

Annen kapital kr .....

Forventet driftskostnad per år kr .....

Kort begrunnelse for prosjektet

.....
.....
.....
.....

Vedlegg 5

Eksempel fra Sørums kommun på oppgaver i forbindelse med planarbeidet

IDRETTSPLANEN – OPPGAVER PR. 25. JUNI 2004

Møte med kultursjef og kulturkonsulent 12.30.

- Ta direkte kontakt med rektorene. Ringe.
- Snakke med sekretær i skoleseksjonen.
- Snakke med led. Helsesøster. (Bedt om at ho skriver avsnitt om Helseprofil for ungdom).
- Snakke med Frogner Idrettslag. Han skriver avsnitt om Grønn Idrett som Fil har hatt.
- Oppdatere KRISS. Sjekke KRISS.no
- KART. Avtale møte med kartavdelingen:
- Komprimere referatet fra dialogkonferansen. Legge ut på Internet.
- Skrive inn alle innspill. Kommentere innspillene. Legge ut på Internet.
- Skrive svarbrev til alle som har kommet med innspill. (legge ved samlet oversikt over innspillene).
- Skrive sak til høringsforslag.
- Skrive annonsetekst. Skrive tekst til Internet.
- Send innspill til AFK sin sektorplan for idrett i august.
- Planforslag til behandling i Idrettsrådet før høring.
- Planforslag til behandling i Arbeidsgruppa før høring?
- Planforslag til behandling i Idrettsrådet før høring?
- Hvor hente tekste om FYSAK, + + +

Innhente info:

- *Befolkningsprognoser* – Finnes på kommunens egne hjemmesider.
- *Idrettsregistreringen* – Idrettsrådet v/leder har tilgang til databasen.
- *Helseprofil for ungdom* – ledende helsesøster har oversikten.

- **mer**-prosjektet (aktivitet – kosthold – møteplasser)
- Grønn idrett
- Aktiv skolevei
- FYSAK
- Grønn Resept

Utarbeide forslag til:

*Handlingsplan for **anlegg**. Skal bestå av:*

- langsiktig del (10–12 år)
- prioritert liste 4 år

*Handlingsplan for **aktivitet**.*

Skrive avsnitt om (forholdsvis enkle):

Grunnleggende forutsetninger
Overordnede føringer
Virkemidler
Registrering av aktiviteter, anlegg /områder
Evaluering av forrige plan (anlegg /spillemidler)
Planprosessen
Anleggsregistrering

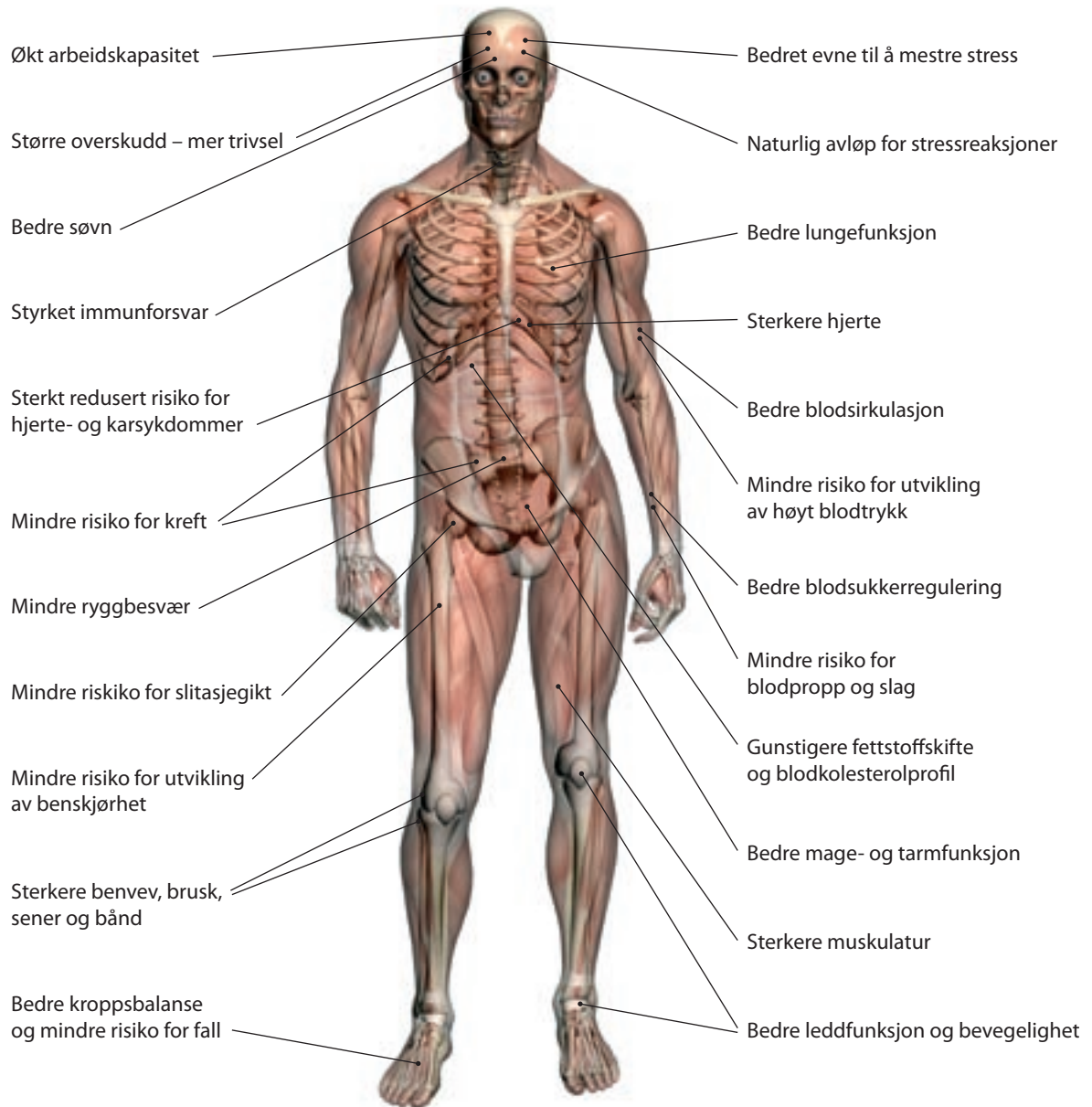
Skrive avsnitt om (må «komponere» teksten selv):

- Betydningen av idrett og allsidig fysisk aktivitet.
- Utviklingstrekk i Sørums kommuner (generelt bef.utv. , idrett, friluftsliv?)
- utfordringer
- Felles «politikk/retningslinjer/verdier...» for idrett og fysisk aktivitet (Sørums kommuner (ulike seksjoner) – Idrettsråd – Lag.
- Handlingsplaner /prioriteringer

Utfordringer:

Tverrfaglig samarbeid – (kultur – skole – helse – eiendom – SIR – PLU)
Tilgjengelighet – (til anlegg/områder som innbyr til akt. skal økes/sikres)
Trygge ferdselsårer – (for gående og syklende)
Egenorganisert aktivitet – (legge til rette med åpne, flerfunksjonelle anlegg ?)
Drift og vedlikehold av anlegg – (sikre dette i planlegging/søkn.prosess)
Gratis treningstid på skolene – (bekrefte gratisprinsippet)
«Din helse – Ditt ansvar» – (bevisstgjøring)
Frivillige organisasjoner – (styrke friv. org /arbeidsdeling kommune/lag –?)
Allsidighet i skole og fritid – (aktiv skoleveg – uteskole – fys.akt i midttid + +)
Aktivitet i skole
Grønn infrastruktur – (sikre sammenhengende grøntstrukturer i framtida)
At Barneidrettsprinsippene etterleves

Regelmessig fysisk aktivitet gir:

Bedre grunnlag for opprettholdelse av riktig kroppsvekt

Langsommere aldring

Viktige punkter i en god prosess

Kommuneplanrevisjon – dialogkonferanse med politisk og administrativ ledelse

Eksempler fra Sørums kommuner.

DIALOGKONFERANSE

I en dialogkonferanse

- snakker deltagerne sammen på tvers av tradisjonelle skillelinjer
- møtes deltagerne som likeverdige partnere
- jobbes det i grupper
- er alle deltagerne aktive
- har man regler for kommunikasjon

En dialogkonferanse skal være et møte med mange aktive deltakere!

Gruppelederne er også deltagere!

GRUPPENE

Settes sammen på tvers av

- geografisk tilhørighet
- parti og utvalg
- kjønn og alder

Administrasjonen deltar i gruppene, på lik linje med politikerne.

GRUPPEOPPGAVE

TEMA: Tjenestetilbudet

Hvordan skal vi møte de store forventningene til tjenestetilbudet i årene som kommer?

HVORDAN SKAL VI KOMMUNISERE?

- Ingen har lov å avbryte eller argumentere mot andres forslag.
- Alle skal få lov å snakke like mye.
- Alle må lytte på hva de andre sier.

Målet er å skape en arena for konstruktiv samhandling!

Gruppelederne skal hjelpe kreativiteten frem!

GRUPPELEDERNE

Gruppelederne skal skape en god og åpen stemning i gruppa, og passe på

- at alle får snakke – like lenge
- at ingen dominerer
- at deltagerne har respekt for hverandres innspill
- at deltagerne ikke kritiserer hverandre
- at ikke én person sitter med «fasiten»
- å vektlegge at alles innspill teller like mye

GRUPPEOPPGAVE

TEMA: Tettstedsutvikling og jordvern

Tettstedsutvikling og jordvern; er det mulig å få til begge deler og hvordan skal vi gjøre det?

Utgitt av:
Kultur- og kirkedepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: V-0798B
Design: Sissel Sandve
Trykk: Mentor Media AS 03/2007

